

Programma Sociaal Domein

Inleiding

Het sociaal domein is volop in beweging, ook in de Gemeente Twenterand. Met het sociaal domein bedoelen we de zorg en ondersteuning, werk en inkomen, (passend) onderwijs en overig preventief beleid rond jeugd en gezondheid. Deze onderwerpen vormen dit programma. Dit programma streeft er naar dat onze inwoners zo veel mogelijk zelf hun dagelijkse dingen kunnen doen en participeren én daar zelf over regie voeren. Zowel thuis, in de buurt, bij een vereniging of organisatie of in het werk. Waar dat niet lukt worden inwoners hierbij geholpen of ondersteund. We zijn als gemeente een vangnet voor kwetsbare inwoners. De inhoudelijke visie voor dit programma staat in onze nieuwe integrale beleidsnota Sociaal Domein 2019-2022.

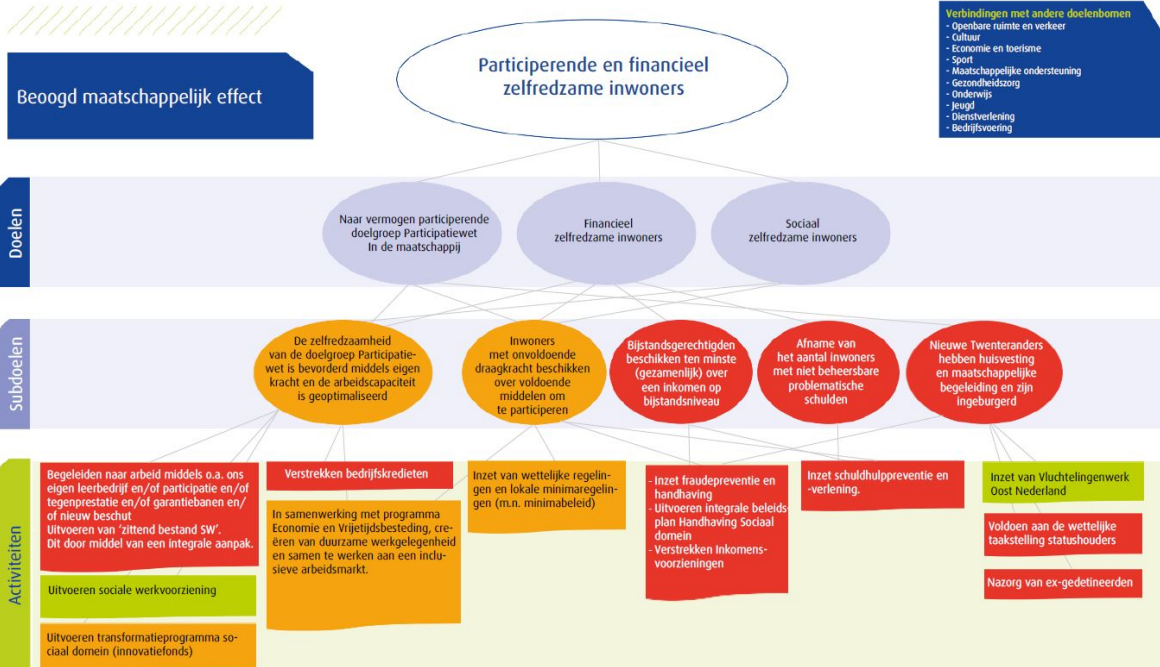
Onze programma-opgave wordt in hoofdlijnen omschreven als de focus op inhoudelijke vernieuwing met een andere cultuur en werkwijzen in het sociale domein. Dit heet met een ander woord ook wel de transformatie van het sociaal domein. We zijn op weg naar een duurzaam vernieuwd en betaalbaar sociaal stelsel en zorglandschap, waar onze inwoners mee kunnen blijven doen aan de samenleving. Vernieuwen en besparen gaan hand in hand. We realiseren samen met partners vrij toegankelijke voorzieningen op maat, bevorderen innovatie en ondersteunen de eigen kracht van individuen en gezinnen. In ons Transformatieprogramma sociaal domein is dit nader uitgewerkt.

Transformeren is nodig want ondertussen is er ook een stevige financiële opgave. Er is er nog geen structurele financiering vanuit het Rijk en komt er een herverdeling van rijksmiddelen aan, hetgeen een groot risico is in het meerjarenbeeld. Met de aanwezige kostenstijgingen is bijsturing daarom nog steeds urgent. Hierbij kijken we naar preventie, de rol van een ieder waaronder de gemeente en integrale oplossingen op maat (1 gezin, 1 plan, 1 regie) en vooral ook samenwerking in en buiten het sociale domein.

Doelenboom Sociale Zaken

Doelenboom

Sociale zaken | 2021

Inhoudelijk perspectief

Belangrijkste focus is dat inwoners meedoen en financieel zelfredzaam zijn. Veel inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie komen nog steeds moeilijk of niet aan de slag. Er zijn nog (te) veel inwoners met een kwetsbare arbeidsmarktpositie.

De gemeente Twenterand wil een inclusieve arbeidsmarkt realiseren. Hierin wordt iedereen met arbeidsvermogen in staat gesteld om mee te doen op de arbeidsmarkt. Om dit te realiseren moeten organisaties en ondernemers inclusief gaan denken en inwoners zoveel mogelijk in staat stellen om een bijdrage te leveren. Dit ook als het gaat om duurzame plekken voor mensen met een arbeidsbeperking of (grote) afstand tot de arbeidsmarkt. Hiervoor is draagvlak en creativiteit nodig. Het lokale minimabeleid helpt de inwoners met minder budget om bijvoorbeeld te kunnen sporten of een bezoek te brengen aan het museum maar ook wanneer er schulden zijn, het voorkomen van schulden of hulp bij de betaling van bijzondere kosten van het bestaan. Het minimabeleid biedt ondersteuning zodat iedere inwoner mee kan doen.

Beoogd maatschappelijk effect

Participerende en financieel zelfredzame inwoners.

Doel: Naar vermogen participerende doelgroep Participatiewet In de maatschappij

Het doel van de Participatiewet is om mensen zoveel mogelijk te laten participeren op de reguliere arbeidsmarkt. De gemeente kan voor iedereen dezelfde instrumenten en voorzieningen inzetten. Hierbij wordt zoveel mogelijk uit gegaan van de eigen kracht van de inwoner.

Doel: Financieel en sociaal zelfredzame inwoners

Het hebben van werk of een zinvolle dagbesteding is een van de dingen die meedoen in de samenleving mogelijk kan maken. Het zorgt voor ritme en structuur en het geeft eigenwaarde. We willen dat elke inwoner van de gemeente Twenterand de mogelijkheid krijgt om naar vermogen mee te doen aan de samenleving. We ondersteunen inwoners die niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien met een uitkering. Voor de meest kwetsbaren uit onze samenleving ligt er een opgave wat betreft het vinden van passend werk.

Kinderen moeten zich kunnen ontplooiën, hun eigen mogelijkheden ontdekken en ontwikkelen en

volop mee kunnen doen in de samenleving. Belangrijk is dat zij perspectief houden op een gelukkig leven. Elk kind moet niet alleen kunnen beschikken over voedsel, kleding en andere basisbehoeften, maar moet ook mee kunnen op schoolreis, lid van de bibliotheek kunnen worden en bijvoorbeeld wekelijks kunnen sporten of muziek maken.

Subdoel: De zelfredzaamheid van de doelgroep participatiewet is bevorderd middels eigen kracht en de arbeidscapaciteit is geoptimaliseerd

Het doel van de Participatiewet is om mensen zoveel mogelijk te laten participeren op de reguliere arbeidsmarkt. De gemeente kan voor iedereen dezelfde instrumenten en voorzieningen inzetten. Hierbij wordt zoveel mogelijk uit gegaan van de eigen kracht van de mens. Als betaald werk voor langere tijd niet mogelijk is, dan kijken we op welke manier iemand toch actief kan blijven. Dat kan vrijwilligerswerk zijn of een creatieve dagbesteding.

Natuurlijk kan onderwijs ook helpen om sneller een baan te vinden. Het doel is dat iedereen mee kan blijven doen en zich actief inzet voor de samenleving.

Met de introductie van de Participatiewet, de wet banenafpraak en quatum arbeidsbeperkten is de toon gezet om een inclusieve arbeidsmarkt te ontwikkelen. Een arbeidsmarkt waarin iedereen met arbeidsvermogen in staat wordt gesteld om mee te doen op de arbeidsmarkt.

Dit is een flinke opgave, waar we aan werken in het ontwikkelprogramma Economie-Werk. Om dit doel te realiseren moeten organisaties en ondernemers inclusief gaan denken en iedereen zoveel mogelijk in staat te stellen om naar vermogen bij te dragen in de organisatie.

Hierbij gaat het ook om duurzame plekken voor mensen met een arbeidsbeperking (denk hierbij aan beschut en garantiebannen) of een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt. Hier is niet alleen draagvlak voor nodig, maar ook creativiteit.

De gemeente probeert hierin sociaal ondernemen te bevorderen, goede social return (SROI) afspraken te maken, advisering op het gebied van de banenafpraak, functiecreatie etc. Om het sociaal ondernemen te meten, zetten we in op de Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO).

Daarnaast werken we samen met ondernemers, Werkplein, onderwijs en SW-bedrijven aan creatieve oplossingen voor deze opgave.

Activiteiten

- **Begeleiden naar arbeid middels o.a. ons eigen leerbedrijf en/of participatie en/of tegenprestatie en/of garantiebannen en/of nieuw beschut**
Loonkostensubsidies / BUIG
Vanuit de BUIG (de rijksuitkering Participatiewet c.a.) worden loonkostensubsidies (garantiebannen) betaald. Dit instrument is succesvol in het voorkomen van instroom in de uitkering (bespaart uitkeringslasten), bevordert uitstroom en heeft vooral ook maatschappelijke winst in participatie, maar de kosten/verplichtingen nemen bij ongewijzigde inzet fors toe hetgeen tot overschrijdingen op dit budget leidt. Deze overschrijding ad. €618.000,- is verwerkt in deze begroting. Belangrijkste oorzaak is de toegenomen doelgroepen in ons bestand, met name de doelgroep VSO-PRO. Deze groep kwam voorheen terecht in de Wajong bij het UWV maar valt vanaf 2015 onder de Participatiewet (gemeente).
- **In samenwerking met programma Economie en Vrijtijdsbesteding, creëren van duurzame werkgelegenheid en samen te werken aan een inclusieve arbeidsmarkt.**
- **Uitvoeren ontwikkelprogramma transformatie sociaal domein**

- **Uitvoeren sociale werkvoorziening**

Op dit moment voert de Gemeenschappelijke Regeling SOWECO (verder Soweco) de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) uit voor de gemeenten Almelo, Hellendoorn, Rijssen-Holtten, Tubbergen, Wierden en Twenterand.

In juni 2020 hebben de gemeenten echter besloten om GR Soweco op te heffen en vanaf 1 januari 2021 lokaal uitvoering te gaan geven aan de Wsw. Dit is beschreven in de contourennotitie waarover het dagelijks bestuur, de raad van commissarissen en directie van Soweco de afgelopen tijd overeenstemming over hebben bereikt. In de contourennotitie was verder beschreven dat de GR Soweco opgeheven gaat worden. Hier heeft uw Raad op 30 juni 2020 goedkeuring aan gegeven. Op basis van de contourennotitie is een lokaal plan uitvoering Wsw opgesteld door de gemeente dat op 19 mei 2020 is vastgesteld door het college en waarin is beschreven op welke wijze wij vanaf 1 januari 2021 uitvoering gaan geven aan de Wsw. In het inrichtingsplan wordt het Lokaal plan uitvoering Wsw verder uitgewerkt.

Zoekrichting

Met de kadernota 2018 en begroting 2019 is ook de zoekrichting renderende en vitale netwerken vastgesteld. Deze zoekrichting biedt perspectief om meer samen met de samenleving voor elkaar te krijgen door te investeren in netwerken. Maar ook om meer inkomsten te genereren en strategische allianties te sluiten met partijen die eveneens maatschappelijke verantwoordelijkheid dragen.

Een onderdeel van deze zoekrichting is de samenwerkingsovereenkomst met Extend.

Vanuit de gemeente Twenterand zijn nu 114 personen doorverwezen naar Extend. Er zijn eind juni 2020 15 kandidaten uitgestroomd naar betaald werk. Dit komt neer op een rendement van 13%. De norm is 25% na drie jaar. Het uitstroombestand is nog niet naar wens. Het resultaat heeft mede te maken met de Coronacrisis en de grote afstand van de mensen tot de arbeidsmarkt.

We zien nu dat de zoekrichting onder druk staat en waarschijnlijk niet gehaald gaat worden in 2020. Ook voor 2021 staat deze zoekrichting onder druk, daarom is er rekening gehouden met een lagere opbrengst, dit is in de begroting verwerkt.

Mede gelet op het feit dat de GR per 1 januari 2021 zal worden opgeheven wordt bezien hoe met de zoekrichting om te gaan vanaf 2022.

- **Uitvoeren van 'zittend bestand SW'.**

- **Verstrekken bedrijfskredieten**

Subdoel: Inwoners met onvoldoende draagkracht beschikken over voldoende middelen om te participeren

De gemeente Twenterand heeft met de investering van het Minimabeleid de afgelopen jaren een stevige basis neergezet. De komende jaren richten we ons op met name op preventie en nieuwe verbindingen.

Activiteiten

- **Inzet van wettelijke regelingen**

Bezuinigingsvoorstel Minimabeleid programmabegroting 2021

De bezuiniging binnen het minimabeleid richt zich op bovenwettelijke voorzieningen in ons beleid. We denken hierbij aan de beleidsregels bijzondere bijstand en de individuele inkomensvoorschiet. Aanpassingen hierin kunnen leiden tot het gewenste bedrag van structureel €50.000,-.

Subdoel: Bijstandsgerechtigden beschikken ten minste (gezamenlijk) over een inkomen op bijstandsniveau

De bijstandsuitkering is bedoeld als 'het vangnet van de sociale zekerheid in Nederland'. Een bijstandsuitkering wordt verstrekt wanneer de middelen (gedeeltelijk) ontbreken voor levensonderhoud.

Activiteiten

- Inzet fraudepreventie en handhaving
- Verstrekken Inkomensvoorzieningen

Subdoel: Afname van het aantal inwoners met niet beheersbare problematische schulden

Schuldhulpverlening is in Twenterand vormgegeven binnen het Meldpunt Schulden dat gevestigd is in het gemeentehuis. 2021 wordt gebruikt om de nieuwe aanpak schulden verder te implementeren. Er liggen kansen voor de komende jaren om intensiever en outreachender te gaan werken samen met scholen, bedrijven, verenigingsleven en vrijwilligersorganisaties en zo de doelgroep nog beter te bereiken.

Activiteiten

- **Inzet schuldhulppreventie en -verlening.**

Schuldenaanpak Twenterand

In mei 2020 is de nieuwe Agenda Schuldenaanpak Twenterand vastgesteld door het college. Met deze nieuwe schuldenaanpak wil de gemeente Twenterand nieuwe inzichten over wat het hebben van schulden met mensen doet en de gevolgen hiervan nadrukkelijker toepassen. We willen inwoner met schulden eerder en beter bereiken. Speerpunten in de aanpak zijn: preventie, onderwijs, samenwerking, toegankelijkheid, perspectief en outreachend.

Om deze aanpak te kunnen uitvoeren zijn extra financiële middelen nodig. We vragen hiervoor structureel jaarlijks een bedrag van €56.500,-. Met deze middelen kunnen verder acties op gebied van preventie, onderwijs, samenwerking, toegankelijkheid, perspectief en outreachend verder worden uitgewerkt. We zijn o.a. in gesprek met een aantal lokale initiatieven die hier aan bij kunnen dragen. Het oplossen of verminderen van de schuldenproblematiek is echter iets van de lange termijn en niet iets van een beleidsperiode van 1 of 4 jaar. We moeten ons er bewust van zijn dat het effect van interventies niet altijd meteen zichtbaar is. Investering aan de voorkant (preventie), leidt tot baten aan de achterkant. De Corona-crisis geeft nog eens extra reden om flink meer energie te zetten op het aanpakken van schulden en ondersteunen van onze inwoners. De gevolgen van deze crisis zijn echter nog niet goed in te schatten, maar het is mogelijk dat de prioriteiten in de schuldenaanpak veranderen.

Besparing bijzondere bijstand

De gemeente verstrekt bijzondere bijstand voor de kosten van beschermingsbewind. We spreken met Stadsbank Oost Nederland af dat als sprake is van een schuldenregeling de kosten van het bewind worden betaald uit het Vrij Te Laten Bedrag (VTLB).

Veel gemeenten in Nederland hanteren deze werkwijze al. Indirect gaat dit ten kosten van de aflossingscapaciteit, waardoor schuldeisers minder terugkrijgen van hun vordering. Voor de klant maakt het financieel niets uit. Wij hoeven minder bijzondere bijstand te verstrekken: verwachte opbrengst: €15.000,-.

Wetswijzigingen die per 1-1-2021 worden voorzien zijn het Adviesrecht bewind, de Wet vereenvoudiging beslagvrije voet en de Wijziging Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Subdoel: Nieuwe Twenteranders hebben huisvesting en maatschappelijke begeleiding en zijn ingeburgerd

De gemeente is op grond van de Huisvestingswet verplicht om aan de (halfjaarlijkse) taakstelling te voldoen.

Activiteiten

- Inzet van Vluchtelingenwerk Oost Nederland

- Nazorg van ex-gedetineerden
- **Uitvoeren regierol nieuwe wet Inburgering**

Veranderopgave inburgering

Het is definitief; de nieuwe wet inburgering start met ingang van 1 juli 2021. De gemeente Twenterand werkt in Twents verband nauw samen om deze uitdaging “goed te laten landen” in onze gemeente. In het nieuwe stelsel is voorzien in een doorlopende lijn vanuit de AZC's, hierbij krijgt de gemeente de regierol; dit is duidelijk anders in vergelijking met de huidige situatie waarin de regie bij inburgeraar ligt.

De Twenterandse aanpak zal zich focussen op aandacht voor de persoonlijke omstandigheden en mogelijkheden van de nieuwe Twenterander, met als doel een (spoedige) integratie en participatie in onze samenleving te bereiken.

Een taakstelling blijft onderdeel van deze wet. De gemeente Twenterand verwacht in het kalenderjaar 2021 30 nieuwe Twenteranders te huisvesten. Hiermee voldoen we aan onze wettelijke taakstelling van 30 en zal onze cumulatieve achterstand bijna zijn ingelopen. Gelet op onze inspanningen, blijft code groen in het kader van het interbestuurlijk toezicht van kracht.

De lokale uitvoering van de veranderopgave inburgering ligt in handen van de gemeentelijke inkomens- en werkconsulenten in samenwerking met ketenpartners zoals Vluchtelingenwerk Oost Nederland, Mijande en St. Boot.

Metingen en verplichte indicatoren

Personen met een bijstandsuitkering (per 1000 inwoners)

Personen met een lopend reïntegratietraject (15-65 jr. per 1000 inw.)

Beleidsdoelen	Begroot 2021	Begroot 2020	2019	2018	2017	2016	Bron
Naar vermogen participerende (niet) uitkeringsgerechtigden							
Aantal uitkeringsgerechtigden* (participatiewet)	460	460	442	462	511(01-7)	489 (31/5)	CIV
Aantal personen met een loonkostensubsidie (nieuwe indicator 2021)	103	-	-	-	-	-	CIV
Aantal uitkeringsgerechtigden (IOAW/IOAZ)	25	25	24	25	36(01/07)	38 (31/5)	CIV
Aantal activeringstrajecten	350	380	334	366	490	434 (31/5)	CIV
Aantal Wsw 'zittend bestand' in arbeidsjaren	225	267	267	267	285 (01-07)	295	meicirculaire
Aantal taakstelling vergunninghouders	30	24	28	50	65 (31-12)	40 (31/5)	-
Financieel zelfredzame inwoners							
Aantal aanvragen bijzondere bijstand**	380	450	562	471	275(01-07)	169 (31/5)	CIV
Aantal personen die uitgestroomd zijn naar werk	70	70	70	76	62	26 (31/5)	CIV
Aantal aanvragen inkomenstoeslag**	270	270	327	307	257	128 (31/5)	CIV
Aantal personen die beroep doen op de studietoelage**	7	9	8	11	2 (01-07)	2 (31/5)	CIV
Sociaal zelfredzame inwoners							
Aantal personen die beroep doen op de Meedoenregeling**	400	400	423	400	400	147 (31/5)	CIV
Aantal personen die beroep doen op de jeugd sport en cultuurfonds	165	165	163	105	105	56	extern
Beschut werk	nwb	14	11	5	5	-	-
Aantal kinderen schoolpakket	80	85	79	60	60	-	Interne systemen

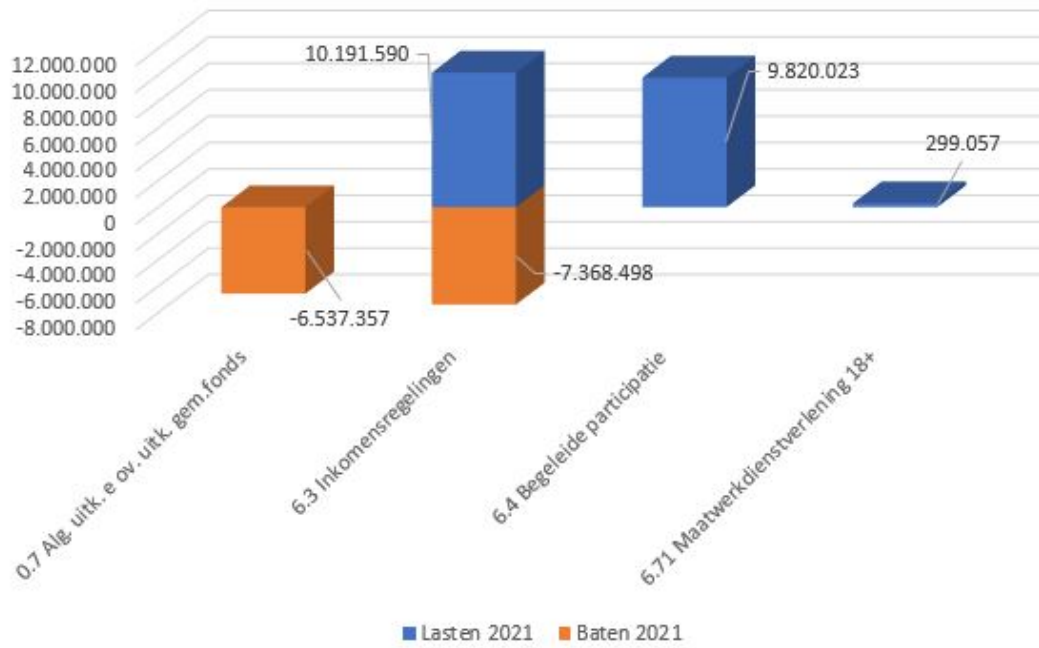
* betreft het aantal uitkeringspartijen

** betreft per 2021 het aantal toegekende aanvragen

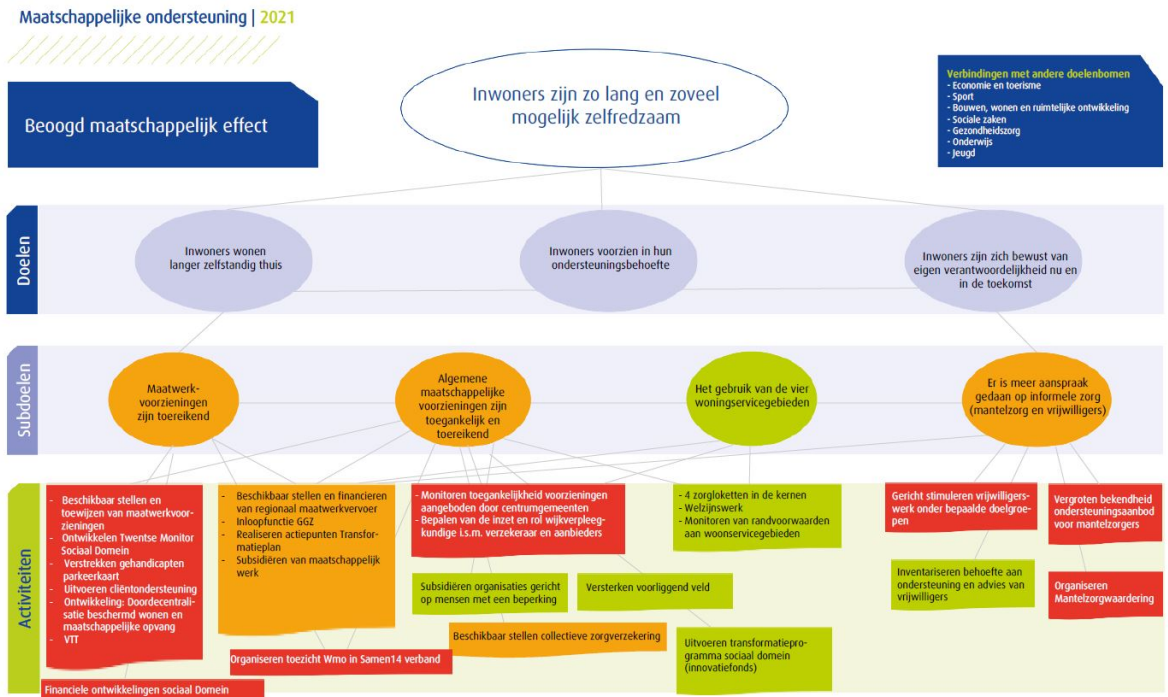
Financieel overzicht

Sociale zaken

Doelenboom Maatschappelijke ondersteuning

Doelenboom

Inhoudelijk perspectief

In de komende jaren wordt als ontwikkeling gezien de vergrijzing, het langer zelfstandig wonen en het toenemen van (rijks)taken op lokaal niveau. Zoals de doorcentralisatie van beschermd wonen en maatschappelijke opvang in 2022. De financiële opgaven op het gebied van de decentralisaties zijn voor de aankomende jaren fors en brengen grote risico's met zich mee. Daarom zijn we al geruime tijd bezig met vernieuwing en verandering, transformatie. Inwoners worden gestimuleerd en ondersteund om nog meer op eigen kracht en samen met het eigen netwerk te komen tot oplossingen. De inwoner en zijn omgeving staan daarbij centraal. We stimuleren inwoners om hun eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheden in te zetten. Door een toename van de eigen kracht en samen kracht, wordt in de toekomst minder aanspraak gemaakt op maatwerkvoorzieningen en wordt meer beroep gedaan op vrij toegankelijke voorzieningen in het 'voorveld'. Het inzetten van preventie en het versterken van het voorveld blijft een belangrijke opdracht voor de komende jaren. Het is belangrijk dat inwoners de weg naar vrij toegankelijke voorzieningen weten te vinden. De rol van de gemeente is om ondersteuning te blijven bieden daar waar het echt nodig is. De transformatie betreft niet alleen de inwoners, maar ook instellingen en onze eigen organisatie. De organisatieontwikkeling is mede ingegeven door de beweging in het sociaal domein. Regie én samenwerking lokaal en regionaal zijn nodig om deze opgave het hoofd te bieden. Een integrale aanpak met jeugd en welzijn, maar ook met participatie is nodig om te zorgen dat kennis en ervaring uit deze domeinen optimaal worden benut om maatschappelijk winst te bereiken. Met de komst van het Twents model in 2019 werken we meer resultaatgericht en kunnen we meer maatwerk bieden voor de inwoner. Door afnemende rijksmiddelen en toenemende kosten is het financiële meerjarenperspectief voor het sociaal domein somber. Het geeft noodzaak tot een bijsturing in het sociaal domein. In 2018 is de integrale beleidsnota sociaal domein vastgesteld, met daarin de volgende thema's: omkijken naar elkaar, economisch vitale inwoners, iedereen doet mee en thuis is het fijn en veilig. Deze thema's dragen bij aan verdere transformatie van het sociaal domein en om de grote financiële tekorten te beperken.

Beoogd maatschappelijk effect

Inwoners zijn zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam

Doel: Inwoners wonen langer zelfstandig thuis

Wij streven als Twenterand na dat inwoners zo lang mogelijk zelfredzaam blijven. Daartoe werken we er aan om de inwoners zo lang dit mogelijk en wenselijk is zelfstandig thuis te laten wonen. We voorzien zo goed mogelijk, direct of indirect, in de diverse ondersteuningsbehoeften van inwoners. We zorgen voor goed ingerichte woonservicegebieden. We ondersteunen mantelzorgers en vrijwilligers om in dit doel te voorzien.

Doel: Inwoners voorzien in hun ondersteuningsbehoefte

Het doel van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is dat inwoners worden voorzien in hun ondersteuningsbehoefte. Inwoners worden gestimuleerd en ondersteund om nog meer op eigen kracht en samen met het eigen netwerk te komen tot oplossingen. De inwoner en zijn omgeving staan daarbij centraal. We stimuleren inwoners op hun eigen mogelijkheden en verantwoordelijkheden in te zetten. Daar waar nodig zetten we een maatwerkvoorziening in om in de ondersteuningsbehoefte van de inwoner te voorzien.

Doel: Inwoners zijn zich bewust van eigen verantwoordelijkheid nu en in de toekomst

We bevorderen het bewustzijn onder de inwoners van hun eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Inwoners worden gestimuleerd en ondersteund om in eerste instantie op eigen kracht en gezamenlijk met de mensen uit hun omgeving tot oplossingen voor problemen te komen.

Subdoel: Maatwerkvoorzieningen zijn toereikend

Een maatwerkvoorziening is een voorziening op individueel niveau, bijvoorbeeld, een scootmobiel, huishoudelijke ondersteuning of dagbesteding.

Activiteiten

- **Doordecentralisatie beschermd wonen en maatschappelijke opvang**

Beschermd wonen (BW) en maatschappelijke opvang (MO) is een centrumgemeentetaak. Twenterand valt onder subregio Almelo. Door centrumgemeente Almelo wordt deze taak uitgevoerd. Per 1 januari 2021 stonden drie belangrijke beleidswijzigingen rond de centrumgemeentetaken ingevoerd door het rijk op de planning:

- De bestuurlijke afspraak met het rijk om BW en MO op het niveau van de centrumgemeente te bekostigen en te organiseren vervalt.
- De Wet langdurige zorg (Wlz) wordt opengesteld voor cliënten met psychische klachten.
- Er komt een nieuw financieel verdeelmodel voor de rijksmiddelen bestemd voor BW, MO en begeleiding Wmo.

De effecten van deze beleidswijziging van het rijk zijn op dit moment nog niet te overzien. Sterker nog, gezien de complexiteit en impact staat de invoeringsdatum onder druk. In 2019 is bekend geworden dat de gemeenten en het Rijk meer tijd nemen voor de verdere decentralisatie van opvang en beschermd wonen van de 43 centrumgemeenten naar alle 355 gemeenten. Er is gekozen voor een stapsgewijze decentralisatie: voor de overgangperiode is 10 jaar beschikbaar vanaf 2022. Regionale samenwerking wordt verplicht. De (maatschappelijke) opvang van dakloze mensen blijft de eerste vier jaar nog bij de centrumgemeenten, vanwege de noodzakelijke schaalgrootte om voorzieningen beschikbaar te hebben. Na een evaluatie (over 4 jaar) valt hierover een besluit.

Tot nu toe is de Wet langdurige zorg (Wlz) niet toegankelijk voor mensen met psychische problematiek. Dat gaat per 1 januari 2021 veranderen. Dan wordt de Wlz opengesteld voor mensen met psychische problemen die nu vaak hun zorg ontvangen vanuit beschermd wonen. Deze opstelling van de Wlz gaat ingrijpende gevolgen hebben waarvan het effect momenteel nog niet geheel in te schatten is. Eén van die effecten voor gemeenten is dat de doelgroep van beschermd wonen kleiner gaat worden en tegelijkertijd ook het budget en mogelijk ook een kleiner aanbod van beschermd wonen-plekken. Hoe groot de uitname uit het BW-budget voor de Wlz gaat zijn is nog onbekend. Dit levert voor meerdere jaren inhoudelijke en financiële onzekerheid voor gemeenten op.

De financiële middelen komen straks bij ons als individuele gemeente terecht en niet meer bij de centrumgemeente. Dat betekent dat gemeenten in de genoemde periode van 10 jaar geleidelijk overstappen van de huidige historische verdeling over centrumgemeenten naar een volledig

objectieve verdeling over alle gemeenten. Vanaf 2022 wordt een deel van de middelen voor het eerst objectief verdeeld. De centrumgemeenten blijven verantwoordelijk voor bestaande cliënten. De nieuwe cliënten vallen vanaf dat moment onder de verantwoordelijkheid van alle gemeenten. De verschuiving van BW-clieñten naar de Wlz én het nieuwe financiële verdeelmodel maken het inschatten van de effecten zeer onzeker. Zodra dit meer duidelijk is kan de impact beter worden overzien en wordt er op terug gekomen.

- **Beschikbaar stellen en financieren van regionaal maatwerkvervoer**

Een belangrijk onderdeel van alle voorzieningen in het sociaal domein is het beschikbaar stellen en financieren van regionaal maatwerkvervoer. De ontwikkelingen binnen het maatwerkvervoer zijn door corona moeilijk te voorspellen. De volumes zijn nog onder het gebruikelijke niveau.

In 2021 vergen regionale knelpunten, governance en innovatie weer de nodige aandacht. Door de recente aanstelling van een regionale vervoerscoördinator bij het OZJT, wordt hier structurele verbetering in verwacht. Daarnaast wordt in 2021 een extra regionaal budget besteed aan de doorontwikkeling van het dataknooppunt, welke wordt opgezet t.b.v. de verdere uitwerking van de Twentse Visie op vervoer.

In 2021 wordt voortgeborduurd op de resultaten van het in 2020 afgeronde afstudeeronderzoek naar vervoersalternatieven voor maatwerkvervoer. Voor de verdere uitwerking hiervan wordt een bestuurlijke opdracht geformuleerd. Een van de aanbevelingen is om het vrijwilligersvervoer meer te promoten. In dit licht wordt de subsidie aan de pilot AutoMaatje (€35.000,- uit de reserve Sociaal Domein) in 2021 gecontinueerd. Momenteel is Automaatje ca. 10 maanden operationeel en er is groei. Voor een groei naar volwassenheid is doorgaans 2 jaar nodig.

Ook krijgt in 2021 de MaaS-pilot Twente verder gestalte. De vervoersapp waarmee (potentiële) Wmo-ers naast het regiotaxivervoer mogelijkheden krijgen voorgeschoteld om met het openbaar vervoer of AutoMaatje te reizen, wordt in 2021 breed beschikbaar gesteld. Een reden te meer om AutoMaatje te blijven supporten.

De pilot om de zelfstandigheid van VSO-leerlingen te bevorderen door deze voor hun vervoer naar en van school te leren gebruik te maken van het openbaar vervoer i.p.v. het leerlingenvervoer, wordt in 2021 verder uitgerold.

- **Financiële ontwikkelingen sociaal domein**

Financiën Wmo en Jeugd

De financiën sociaal domein blijven onze nadrukkelijke aandacht vragen. Vol energie wordt via transformatie en aanvullende onderzoeken zoals de VNG-visitatiecommissie en VNG-uitvoeringskracht dieper dan ooit gekeken naar onze situatie en bijgestuurd. Daarbij is ontbrekende voldoende rijksfinanciering steeds een terugkerend punt, daarover is ook door ons college de noodklok geluid richting Den Haag. Met wederom de nodige onzekerheden in het sociaal domein, waaronder corona, komt ook deze Begroting 2021 tot stand.

Met de kennis van nu is het bemoedigend dat in 2019 (begrotingsoverschot) en in 2020 volgens de Berap-prognose in algemene zin het beeld is dat we per saldo binnen de begroting zullen blijven voor wat betreft Wmo begeleiding en jeugdhulp. Bij deze uitkomst moet beseft worden dat onze maatregelen (zoals interventies in verwijsprocessen) succesvol blijven en al fors bijdragen hierin. Wij zijn ook blij dat de interventie POH-jeugd breder is uitgezet richting vrijwel alle huisartsen.

In december jl. is een begrotingswijziging gedaan om onze begroting conform eisen van de provincie in evenwicht te brengen. Hierin zitten ook elementen van het sociaal domein. In samenhang met landelijke ontwikkelingen (verdeelmodel en onderzoek middelen sociaal domein), uitstel woonplaatsbeginsel en corona-effecten zal bij de jaarrekening 2020 pas echt bezien kunnen worden hoe het sociaal domein financieel exact uitkomt en de doorwerking naar 2021. Wie had ooit kunnen voorspellen in welke context we terecht zouden komen waarbij we nu ook nu nog denken aan na-effecten in sociale problematiek van corona, er sprake kan zijn van inhaalzorg c.q. een boeggolf in zorgverlening en meerkosten/continuïteits-bijdragen voor instellingen met daarbij de vraag of er voldoende compensatie voor coronakosten komt van rijkswege. Ook onze instellingen, de grootste kostenpost, werken nog steeds hard om effecten in beeld brengen. Deze begroting komt te vroeg om effecten in te schatten, hetgeen mede onze onzekerheid bepaalt.

Naast het bemoedigende beeld voor Wmo begeleiding, blijkt dat voor de Wmo-voorzieningen het beeld minder rooskleurig is. Huishoudelijke ondersteuning en Woonvoorzieningen vergen extra middelen.

Huishoudelijke ondersteuning

Zoals ook al aangegeven is in de uitgangspuntennotitie 2021, speelt rond huishoudelijke

ondersteuning het volgende: Op grond van de AMvB reële prijs zijn gemeenten en zorgaanbieders gehouden een reële kostprijs te berekenen. Een van de elementen hiervoor is de van toepassing zijnde cao, in dit geval de cao Verpleging, verzorging en Thuiszorg (VVT). Medio 2019 is er een nieuw akkoord bereikt over de cao VVT, die daarmee tot herijking van de tarieven leidt om zo te voldoen aan de AMvB, het uitvoeringsbesluit Wmo2015 en onze contractuele verplichting. We achten het van belang dat medewerkers in de zorgsector een reëel salaris ontvangen. Door toepassing van de nieuwe tarieven dragen gemeenten bij aan versterking van de arbeidsmarkt en daarmee aan het behouden van goede ondersteuning voor inwoners.

De uitkomst van de actualisatie heeft geleid tot nieuwe tarieven per 1 januari 2020 en een procentuele stijging van het uurtarief van 5,25%. Met deze kostenstijging komen we uit op een begrotingstekort op de huishoudelijke ondersteuning van €230.000,- voor 2021 (zie ook uitgangspuntennotitie). Door verandering van systematiek van rijkswege (H.O. is nu onderdeel van de algemene uitkering geworden; dit was een integratie-uitkering) zullen we deze taak vanuit de meerjarenbegroting nu reëel moeten ramen inclusief index. Tegenover deze lastenverhoging staan in principe de extra middelen loon- en prijscompensatie van de algemene uitkering (ook wel accres genoemd). Deze komt wel in algemene zin elders ten goede in de begroting.

Woonvoorzieningen

Onder de noemer "Woonvoorzieningen" vallen de door aannemers uit te voeren woningaanpassingen en de door de gecontracteerde leverancier geleverde trapliften.

De plaatsing van het aantal trapliften en het aantal woningaanpassingen vertoont een stijgende lijn, zo ook de hiermee gemoeide kosten. Dit is het gevolg van de ontwikkeling dat ouderen in toenemende mate langer thuis blijven wonen en hun woningen ondanks toenemende lichamelijke beperkingen toegankelijk, doorgankelijk en bruikbaar moeten blijven. Ook regionaal neemt het aantal verstrekte woonvoorzieningen toe. Andere oorzaak in de kostenstijging kan het wegvallen van de inkomens gerelateerde eigen bijdrage zijn, welke vervangen is door het abonnementstarief van €19,00 per maand. Dit heeft mogelijk een drempelverlagend effect.

Om op deze ontwikkelingen te anticiperen wordt voorgesteld de begroting voor Woonvoorzieningen met €25.000,- stapsgewijs op te hogen. Dit is verwerkt in deze begroting.

- **Beschikbaar stellen en toewijzen van maatwerkvoorzieningen**

Twents model

Het jaar 2019 heeft in het teken gestaan van de implementatie van het Twents Model. Middels dit nieuwe toeleidingsmodel staat niet het aanbod van de zorgaanbieder centraal maar de behoefte aan ondersteuning van de inwoner. Door dit nieuwe model wordt meer dan voorheen het gesprek gevoerd over het te behalen resultaat. Na oplossing van de implementatieknelpunten, wordt nu en in 2021 gewerkt aan doorontwikkeling van het model. Denk hierbij aan een onderzoek naar outputfinanciering danwel verbreding naar bijvoorbeeld H.O (huishoudelijke ondersteuning). Ondertussen is de toegang tot de Twentse inkoop nader aangescherpt aan de poort (barrièremodel) en wordt tezamen met het domein jeugd regionaal gekeken naar het gewenste Zorglandschap 2030 (zie doelenboom jeugd). Tenslotte blijft ook in Twente het terugdringen van administratieve lasten een belangrijk punt binnen de decentralisaties sociaal domein.

- **Ontwikkelen Twentse Monitor Sociaal Domein**

- **Organiseren toezicht Wmo in Samen14 verband**

Handhaving Sociaal Domein

Ons handhavingbeleid in het Sociale Domein is vastgelegd in het Beleidsplan Handhaving Sociaal Domein 2017-2020. Handhaving binnen het Sociale Domein is een uiting van maatschappelijke solidariteit; handhaving en toezicht binnen de Wmo en Jeugd richt zich, in tegenstelling tot de Participatiewet, in bijna alle gevallen op de aanbieder. Op 25 februari 2020 is door ons college een besluit genomen over de noodzakelijke extra inzet voor toezicht op de rechtmatigheid binnen de Wmo en Jeugdwet over het kalenderjaar 2020. Een samenwerkingsverband van 9 gemeenten (Borne, Dinkelland, Hof van Twente, Tubbergen, Oldenzaal, Twenterand, Hellendoorn, Haaksbergen en Losser) heeft besloten om 1,5 fte extra in te kopen bij de Sociaal Recherche Twente (=SRT). Deze fte komen bovenop de inzet van de toezichthouder Kwaliteit van het OZJT en de regionale inzet van het SRT.

De middelen zijn noodzakelijk om aan onze wettelijke taken te voldoen en ook te voldoen aan de regionale taakverdeling rond met name (onderzoek naar) zorgfraude. Voor Twenterand is continuering van deze inzet noodzakelijk voor de kalenderjaren 2021 en volgende. We willen met de extra inzet door sociaal rechers van de SRT ten behoeve van de Wmo en Jeugdwet het volgende bereiken:

- • Verbetering van de kwaliteit van geleverde zorg;
  - • Het tegengaan van maatschappelijke schade als gevolg van fraude in de zorg;
  - • De financiële schade beperken, door het bestrijden van onrechtmatig gebruik van zorggelden.
- Om bovenstaande doelen te bereiken is, op basis van solidariteit van 9 deelnemende gemeenten, is structureel een bedrag van €18.500,- in de begroting conform de Uitgangspuntennotitie.

- [Verstrekken gehandicapten parkeerkaart](#)

Subdoel: Algemene maatschappelijke voorzieningen zijn toegankelijk en toereikend

Onder algemeen maatschappelijke voorzieningen worden voorzieningen verstaan die voor iedere inwoner uit de gemeente Twenterand van 0-100+ jaar beschikbaar zijn. Bijvoorbeeld; maatschappelijk werk, bibliotheek en activiteiten georganiseerd door een welzijnsstichting. Daarnaast zijn er ook maatschappelijke voorzieningen gericht op zorg, denk hierbij aan dak- en thuislozenopvang, vrouwenopvang en verslavingszorg.

Activiteiten

- [4 zorgloketten in de kernen](#)
- [Uitvoeren transformatieprogramma sociaal domein \(Innovatiefonds\)](#)
Sinds de start in 2018 zijn er vanuit de samenleving meerdere beroepen gedaan op het Innovatiefonds. In totaal zijn tot heden 15 aanvragen toegekend. Momenteel wordt het Innovatiefonds geëvalueerd. Omdat het fonds kansen biedt voor inwoners van de gemeente is de intentie om het te continueren. Wel wordt er gedacht aan het aanscherpen van de criteria om in aanmerking te komen voor een bijdrage uit het Innovatiefonds. Voor 2021 is hier €50.000,- voor gereserveerd, die voor rekening komt van de reserve Sociaal Domein.
- [Beschikbaar stellen collectieve zorgverzekering](#)
- [Inloopfunctie GGZ](#)
- [Monitoren toegankelijkheid voorzieningen aangeboden door centrumgemeenten](#)
- [Uitvoeren cliënt-ondersteuning](#)
- [Subsidiëren organisaties gericht op mensen met een beperking](#)
- [Subsidiëren van maatschappelijk werk](#)
- [Versterken voorliggend veld](#)
Inwoners worden gestimuleerd en ondersteund om in eerste instantie op eigen kracht, samen met het netwerk of met een vrij toegankelijke voorziening te komen tot oplossingen. Door het versterken van het voorliggend veld/preventie, onder andere met het functioneren van de kernteams, is er een verschuiving van geïndiceerde zorg naar voorliggende voorzieningen. Vier partners van de kernteams, te weten Stichting Avedan Maatschappelijk Werk, Stichting Evenmens informele zorg voor elkaar, Stichting MEE IJsseloevers en Stichting ZorgSaam Twenterand, hebben met name hierdoor een stijging in het aantal inwoners dat zij ondersteunen. Dit heeft tot gevolg dat de behoefte aan subsidie voor in ieder geval deze organisaties toeneemt. Dit wordt per organisatie beoordeeld. Voor het

Versterken van het voorliggend veld is een incidenteel bedrag van €75.000,- opgenomen in deze begroting. De dekking komt uit de reserve Sociaal Domein.

- **Welzijnswerk**

Subdoel: Het gebruik van de vier woonservicegebieden

Onder woonservicegebied wordt verstaan een kern waarin het voor iedereen van alle leeftijden goed leven is. Jong en oud, gezonde mensen en mensen met functie-beperkingen wonen hier door elkaar. In een woonservicegebied worden optimale condities geschapen voor een samenhangend aanbod van wonen, welzijn en zorg, tot en met 24-uurs zorg op afroep. Het betreft inclusief integraal beleid. Ouderen en mensen met functiebeperkingen worden op deze manier ondersteund om zelfstandig te blijven wonen en zelfredzaam te blijven.

Activiteiten

- **Bepalen van de inzet en rol wijkverpleegkundige i.s.m. verzekeraar en aanbieders**
- **Monitoren van randvoorwaarden aan woonservicegebieden**

Subdoel: Er is meer aanspraak gedaan op informele zorg (mantelzorg en vrijwilligers)

We spreken inwoners altijd eerst aan op eigen kracht, samen-kracht of de onderlinge maatschappelijke kracht om te komen tot oplossingen. Mantelzorgers en vrijwilligers zijn hierin onmisbare schakels die wij zeer waarderen. Wij treffen voorzieningen waardoor mantelzorgers ontlast worden.

Activiteiten

- **Gericht stimuleren vrijwilligerswerk onder bepaalde doelgroepen**
Het Informatiepunt Vrijwilligerswerk Twenterand (IVT) is een organisatie die het vrijwilligerswerk in de gemeente Twenterand stimuleert en ondersteunt. Het IVT onderhoudt de digitale vacaturebank, bemiddelt tussen vrijwilliger en organisatie en geeft informatie en advies met betrekking tot vrijwilligerswerk. In 2019 heeft het IVT 76 keer bemiddeld. Verder hebben er 144 vacatures in de bank gestaan en zijn er 61 nieuwe aanmeldingen geweest. Tevens is er een nauwe samenwerking met onze gemeentelijke werkconsulenten.

Samen met het IVT, (haar moederorganisatie) ZorgSaam en Evenmens wordt op dit moment – vanuit de opgave uit de Integrale Beleidsnota Sociaal Domein - gekeken hoe het vrijwilligerswerk toekomst bestendig gemaakt kan worden. Dit is belangrijk, aangezien vrijwilligers een steeds grotere rol spelen binnen de participatie samenleving. Een voorbeeld hiervan is vrijwilligersvervoer, dat volop in ontwikkeling is. Hiervoor zijn veel vrijwilligers nodig. Daarnaast kan het IVT ondersteuning bieden in de werving van deze vrijwilligers. Het IVT wordt op dit moment vanuit het participatie budget bekostigd op basis van detachering. Dit is echter niet langer houdbaar om bestedingstechnische redenen. IVT is een structurele bestaande taak en voor de bekostiging is daarom structureel €42.000,- opgenomen in deze begroting.
- **Inventariseren behoefte aan ondersteuning en advies van vrijwilligers**
- **Organiseren mantelzorgwaardering**
- **Vergroten bekendheid ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers**

Metingen en verplichte indicatoren

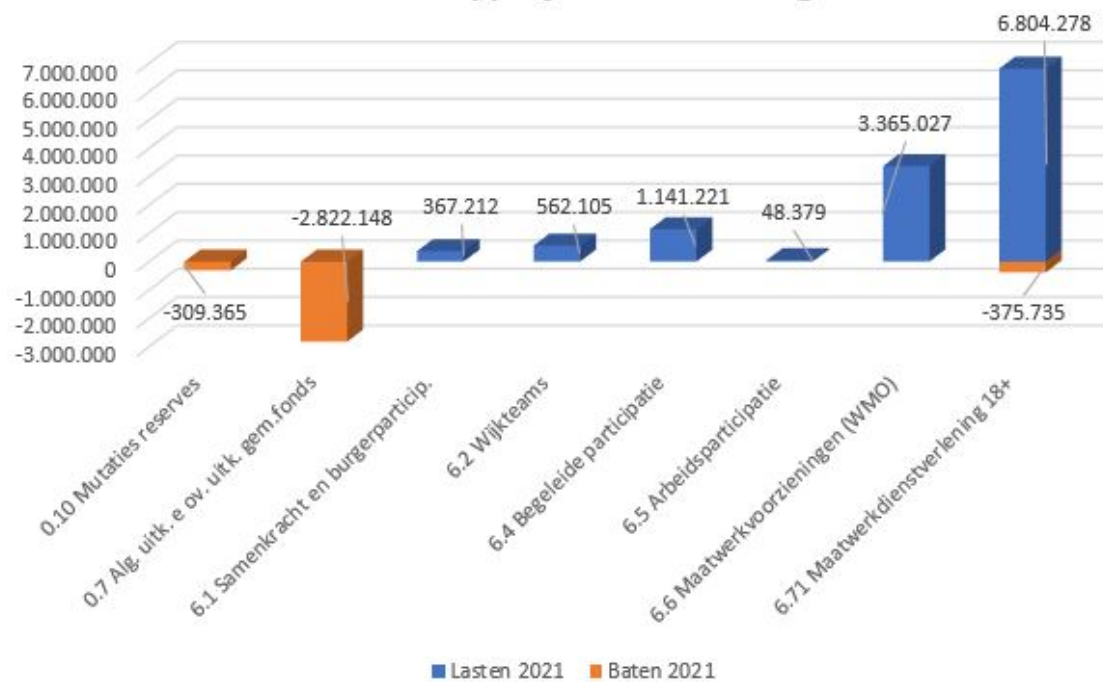
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement

Beleidsdoelen	Begroot 2021	Begroot 2020	2019	2018	2017	2016	Bron
Maatwerkvoorzieningen zijn toereikend							
Toegekende maatwerkvoorzieningen totaal	3600	3678	3325	2756	2680	2404	Interne systemen
Algemeen maatschappelijke voorzieningen zijn toegankelijk en toereikend							
Aantal mantelzorgers dat de waardebonnen heeft ontvangen	1000	675	1003	682	649	645	Stichting Evenmens
Aantal individueel ondersteunde mantelzorgers	450	250*	162	203*	455	413	Stichting Evenmens
Aantal behandelde cliëntsystemen	350	325	454	400	322	270	Avedan Maatschappelijk werk
Aantal behandelde cliënten	220	220	275	313	210	210	MEE IJsseloevers
Aantal verzekerden collectieve zorgverzekering	1185	1420	1416	1408	1475	1849 (1/6)	Menzis

*In 2018 is er op een andere manier en met een ander systeem geregistreerd. De korte contacten zoals doorverwijzingen, korte vragen en deelname aan cursussen zijn niet meer meegenomen om een beter beeld te krijgen van de individueel ondersteunde mantelzorger.

Financieel overzicht

Maatschappelijke ondersteuning

Doelenboom Gezondheidszorg

Doelenboom

Gezondheidszorg | 2021

Inhoudelijk perspectief

We streven naar gezonde inwoners, nu en in de toekomst. Volgens het concept voor positieve gezondheid, is gezondheid “het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven”. Positieve gezondheid is een brede opvatting over gezondheid en raakt daarmee veel facetten van het leven en laat zien dat ondersteuning van diverse partijen/netwerk nodig (kunnen) zijn voor gezondheid. Meedoen aan de participatiesamenleving staat voorop.

Gezondheid is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van inwoners zelf. De gemeente voert regie en is wettelijk verantwoordelijk voor het op peil houden van de bescherming van de gezondheid van inwoners. Ook zetten we net als in het gehele sociaal domein in op preventie, zodat gezondheidsklachten en inzet van zorg zoveel mogelijk wordt voorkomen. We verwachten dat dit voor de inwoners bijdraagt aan de kwaliteit van leven en participatie in de maatschappij, tegelijkertijd kunnen investeringen in preventie de gemeentelijke zorgkosten doen verminderen.

Bij het voorkomen van gezondheidsklachten blijven komende jaren de volgende thema’s spelen: leefstijl, gezondheid en milieu, sociaaleconomische gezondheidsverschillen, kwetsbare en eenzame ouderen en gezondheid van statushouders (in relatie tot integratie).

Gezondheid is nauw verbonden met andere leefgebieden van inwoners. Dit maakt een integrale aanpak voor het verbeteren van de gezondheid noodzakelijk. Vooral op de aspecten participatie, eigen kracht en zelfredzaamheid zien wij kansen voor verbindingen met het sociaal domein. Ons lokale gezondheidsbeleid zet deze lijn voort en kijkt naar integratie met beleidsdocumenten in het sociaal domein. Maar ook met andere ontwikkelingen zoals het ontwikkelprogramma invoering omgevingswet (zie doelenboom bouwen, wonen, ruimtelijke ontwikkeling en VTH). In het coalitieakkoord is opgenomen dat we bij (echt)scheidingen richten op het toerusten, faciliteren en begeleiden van de partners, hun kinderen en hun omgeving in de overgang naar de nieuwe situatie. Van meet af aan is continu aandacht voor het belang en de positie van het kind via een steunfiguur cruciaal. Dit wordt vorm gegeven door een scheidingspunt. Ook de bestrijding van eenzaamheid krijgt onze aandacht.

Binnen ons gezondheidsbeleid is de GGD een belangrijke partner. Er komt regionaal in de wijziging van de Regio Twente een nieuwe gezondheidsGR, waar onder meer de GGD en OZJT onder gaan vallen (zie paragraaf verbonden partijen).

Beoogd maatschappelijk effect

Inwoners zijn lichamelijk, geestelijk en sociaal gezond.

Doel: De gezondheid en vitaliteit van inwoners is bevorderd

Volgens het concept voor positieve gezondheid, is gezondheid “het vermogen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven”. Gezondheid is nauw verbonden met andere leefgebieden van inwoners. Dit maakt een integrale aanpak voor het verbeteren van de gezondheid noodzakelijk. Voor de gemeente is het van belang dat haar inwoners gezond en vitaal zijn. Door het bevorderen van gezondheid en vitaliteit kunnen zorgkosten verminderden en soms wel voorkomen worden. Inwoners die gezond en vitaal zijn kunnen daarnaast een grote bijdrage leveren aan de samenleving door bijvoorbeeld het uitvoeren van vrijwilligerswerk.

Doel: De gezondheid van inwoners is beschermd

Naast het bevorderen van de gezondheid en vitaliteit van inwoners is het ook nodig om deze gezondheid te beschermen. Er zijn meerdere bedreigingen die de gezondheid van mensen kunnen schaden. Door het organiseren van beschermingsmaatregelen probeert de gemeente dit te voorkomen. Gezondheidsbescherming is het geheel van activiteiten en maatregelen dat er toe bijdraagt dat mensen minder worden blootgesteld aan schadelijke omstandigheden.

Coronavirus

Het coronavirus heeft uiteraard ook invloed op onze gemeente en geeft ook aan het belang van gezondheid voor een ieder. Maatschappelijk en ook bij organisaties, waaronder - gezien deze doelenboom - de zorgverlening heeft dit grote impact gehad waarbij ook onze GGD Twente een centrale rol speelt. Onze verwachting is dat komend jaar zeker de effecten van deze pandemie in de diverse programma's merkbaar zal zijn (zie ook elders in deze begroting).

Subdoel: Inwoners zijn zich bewust van de invloed van leefstijl op hun gezondheid

Leefstijl is de manier van leven van een individu. Inwoners zijn zich niet altijd bewust van de invloed die een bepaalde leefstijl kan hebben op de gezondheid en vitaliteit van hun persoon. Door middel van voorlichting en preventieve activiteiten wordt deze bewustwording ondersteund.

Activiteiten

- **(Preventieve) maatregelen als voorlichtingen en trainingen gericht op het voorkomen en verminderen van huiselijk geweld**
- **Uitvoeren transformatieprogramma sociaal domein (Innovatiefonds)**
Sinds de start in 2018 zijn er vanuit de samenleving meerdere beroepen gedaan op het Innovatiefonds. In totaal zijn tot heden 15 aanvragen toegekend. Momenteel wordt het Innovatiefonds geëvalueerd. Omdat het fonds kansen biedt voor inwoners van de gemeente is de intentie om het te continueren. Wel wordt er gedacht aan het aanscherpen van de criteria om in aanmerking te komen voor een bijdrage uit het Innovatiefonds. Voor 2021 is hier €50.000,- voor gereserveerd, die voor rekening komt van de reserve Sociaal Domein.
- **Collectieve preventie uitvoeren door de GGZ**
- **Aanpak drugsproblematiek**
De gemeente Twenterand heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in het aanpakken van de alcohol en drugsproblematiek die speelt binnen de gemeente. Dit heeft geleid tot mooie resultaten, zoals de aanpak GHB, die inmiddels is ingebed in de standaard zorgstructuur rondom verslaving. Preventief wordt er nog steeds gewerkt aan de menukaart. De smaken op de menukaart zijn volop in ontwikkeling. Het ontwikkelen van de GHB aanpak en de menukaart was mogelijk door extra middelen

die in 2016 beschikbaar zijn gesteld door de gemeenteraad en deels VWS voor de intensivering van het genotsmiddelenbeleid. Om deze goede lijn voort te zetten, zijn structureel middelen nodig. Deze middelen zijn nodig voor de voortzetting van de GHB aanpak en de verdere ontwikkeling van de preventieve menukaart. In 2019 liepen er 44 casemanagement trajecten, waarvan 43% gerelateerd aan waren aan GHB. Verslavingsproblematiek is vaak verbonden met andere problemen. Casemanagement betreft de regie en begeleiding om deze problematiek op meerdere levensterreinen aan te pakken voordat iemand in behandeling gaat voor de verslavingsproblematiek. Dit vermindert de kans op terugval in verslaving. Wanneer er geen extra middelen beschikbaar worden gesteld, zullen er minder uren beschikbaar zijn voor casemanagement, waardoor de kans op terugval van inwoners groter wordt. Voor 2021 is er dekking uit de reserve genotsmiddelen. Echter, vanaf 2022 is er structureel €85.000,- per jaar nodig om de intensivering van het genotsmiddelenbeleid te kunnen blijven uitvoeren. Deze gelden zijn verwerkt in deze begroting.

- **Uitvoering lokaal gezondheidsbeleid**

In 2021 loopt de lokale nota gezondheidsbeleid af. Het voorstel is om deze met een jaar te verlengen en dan bij de herziening 2022 van de integrale beleidsnota sociaal domein, dit gelijktijdig mee te nemen. Dit doet recht aan de integrale werkwijze van de gemeente.

Uiteraard wordt ondertussen op allerlei manieren invulling gegeven aan het lokaal gezondheidsbeleid. De gemeente werkt bijvoorbeeld op verschillende manieren aan de preventie van roken, zoals het instellen van diverse rookvrije zones, onder meer bij sportvoorzieningen. In 2021 continueren wij dit.

- **Volwassenen- en ouderenmonitor GGD**

In het najaar van 2020 wordt de vierjaarlijkse volwassenen- en ouderenmonitor door de GGD uitgevoerd in alle Twentse gemeenten. Vanaf het eerste kwartaal van 2021 zijn er dan actuele cijfers over de leefstijl en gezondheidssituatie van de inwoners van Twenterand beschikbaar.

Subdoel: Het zorgnetwerk biedt vroegtijdige ondersteuning

Het zorgnetwerk is het geheel van overleggen ter ondersteuning van inwoners (bijv. kernteams, ZorgAdviesTeams, 0-tot 100 overleg, Wijk- en Veiligheidsoverleg). Een groot deel van onze inwoners heeft geen ondersteuning nodig bij het deelnemen aan de maatschappij. Echter een deel van de inwoners kan het niet alleen en heeft die ondersteuning wel nodig. Vanuit het zorgnetwerk wordt met ketenpartners gezocht naar een zo vroeg mogelijke effectieve ondersteuning.

Activiteiten

- Faciliteren van de verbindingen in het zorgnetwerk door uitvoeren ZAT's en SOT's
- Gericht op het functioneren van het zorgnetwerk: Bieden van optimale coördinatie en verbinden van 0e en 1e lijns zorg
- Samenwerking Samen14 - Menzis
- Uitvoeren en in stand houden van de jeugdgezondheidszorg, prenatale voorlichting, e.d.

Subdoel: Hulp in nood is geboden waar nodig

Naast het organiseren van preventieve activiteiten en het ondersteunen van inwoners is specifieke hulp soms nodig. Inwoners redden het niet altijd alleen en zijn dan afhankelijk van voorzieningen. De gemeente heeft er voor gekozen op bepaalde gebieden deze hulp aan te bieden.

Activiteiten

- Beheren en vervangen van de bestaande AED's

- **Bestrijden van de eikenprocessierups**

De eikenprocessierups zorgt voor veel overlast in de zomermaanden. De brandharen veroorzaken klachten als jeuk, bultjes en uitslag. Om deze overlast zoveel mogelijk te beperken, is een goede bestrijding nodig. In de gemeente Twenterand wordt zoveel mogelijk ingezet op preventieve bestrijding, door middel van het ophangen van vogelhuisjes en het sproeien met het biologische middel XenTari. Dit heeft ertoe geleid dat er minder middelen nodig waren dit jaar dan geraamd. Daarom wordt het budget verminderd met €50.000,-. De consequentie hiervan is wel, dat er bij een onverhoopte toename er meer hinder zal zijn.

- **Financieren en regie houden op; verslavingszorg, Geestelijke gezondheid e.d.**

- **Implementatie en uitvoering Wet Verplichte GGZ**

De Wvvgz is per 1 januari 2020 in werking getreden. In de Wvvgz komt verplichte zorg (behandeling, begeleiding, etc), die ook in de thuissituatie kan plaats vinden, centraal te staan. Daarnaast kan iedereen een melding doen op basis van de Wvvgz.

De wet geldt voor personen als hun gedrag:

- Als gevolg van een psychische stoornis leidt tot ernstig nadeel;
- Dit nadeel geldt voor de persoon zelf en/of voor anderen;
- Verplichte zorg de enige mogelijkheid is om dit nadeel weg te nemen.

Financieel zijn voor de Wvvgz vanaf 2020 middelen in de meicirculaire opgenomen (€45.000,-) en daarnaast wordt (regionaal) vooralsnog een beroep gedaan op daartoe ingerichte landelijke fondsen. De uitvoering is grotendeels belegd bij de GGD.

De aanpak personen verward gedrag is een plicht voor elke gemeente. Deze wordt deels regionaal en deels lokaal georganiseerd. De middelen waren tijdelijk en moeten nu structureel worden geborgd. Voor de financiering is voor 2021 en verder €10.000,- geraamd.

- **Ontwikkeling Scheidingsloket**

De pilot Scheidingsloket draait momenteel volop. Stellen of personen die gaan scheiden weten het loket te vinden. De pilot heeft in totaal een looptijd van anderhalf jaar, tot medio 2021. De pilot zal in de eerste helft van 2021 worden geëvalueerd.

- **Uitvoeren en in stand houden van GGD m.b.t. bestrijden van (infectie)ziekten en optreden bij incidenten**

- **Uitvoering lokaal gezondheidsbeleid**

In 2021 loopt de lokale nota gezondheidsbeleid af. Het voorstel is om deze met een jaar te verlengen en dan bij de herziening 2022 van de integrale beleidsnota sociaal domein, dit gelijktijdig mee te nemen. Dit doet recht aan de integrale werkwijze van de gemeente.

Uiteraard wordt ondertussen op allerlei manieren invulling gegeven aan het lokaal gezondheidsbeleid. De gemeente werkt bijvoorbeeld op verschillende manieren aan de preventie van roken, zoals het instellen van diverse rookvrije zones, onder meer bij sportvoorzieningen. In 2021 continueren wij dit.

- **Tegengaan eenzaamheid**

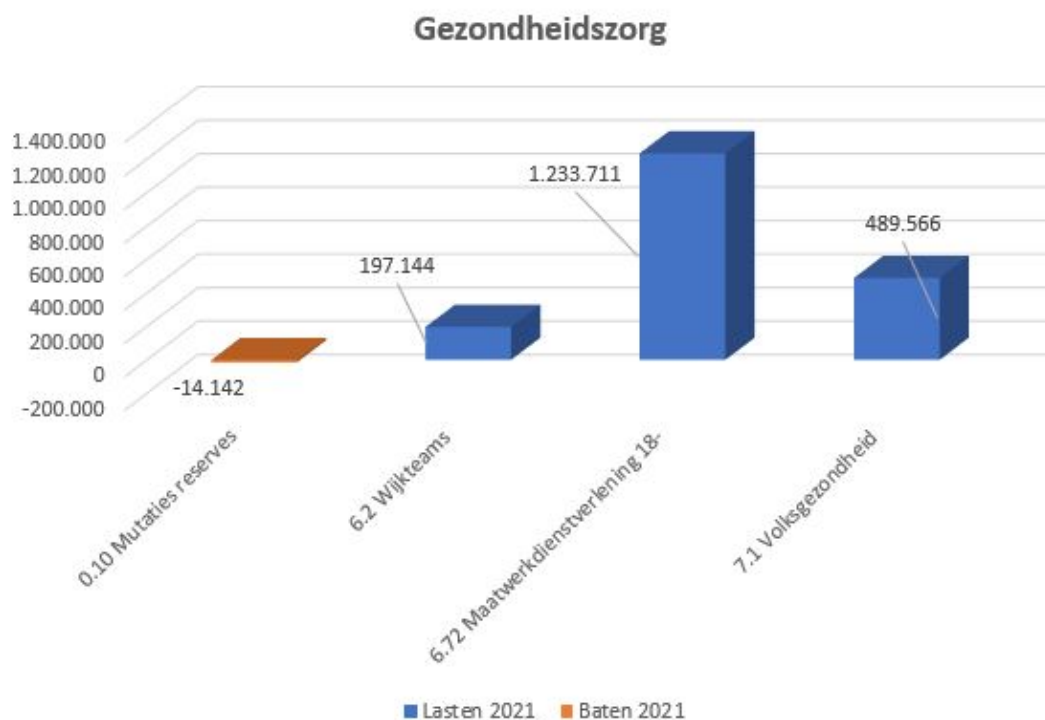
Eenzaamheid is een toenemend probleem in Nederland, zo ook in de gemeente Twenterand. Mede daarom gaan wij ons ervoor inzetten om de eenzaamheid onder ouderen (en daarna jongeren) aan te pakken, zo staat in het huidige coalitieakkoord. In 2020 is een actieplan Eenzaamheid verschenen en is een coalitie gevormd om eenzaamheid in Twenterand aan te pakken. Meer dan 20 partijen uit het werkveld van zorg en welzijn sloten zich al bij deze coalitie aan. Ook zijn we aangesloten op het op het landelijke actieprogramma "Eén tegen eenzaamheid". De opstart van de uitvoering moest worden uitgesteld door corona, maar alternatieven zoals de 'zonnebloem-kaart' zijn en inzet van het meldpunt gingen door. In 2021 hopen we met de werkgroepen "Bewustwording", "Signalering" en "Doorverwijzing" volwaardig uitvoering te gaan geven aan de aanpak eenzaamheid in Twenterand.

Metingen

Beleidsdoelen	Begroot 2021	Begroot 2020	2019	2018	2017	2016	Bron
Hulp is geboden waar nodig							
Aantal beschikbare en in kaart gebrachte AED's (incl. AED's in particulier eigendom)	83	80	80	88	90	90	Hartslagnu.nl
Minimaal aantal inwoners uit Twenterand die staan ingeschreven op www.hartslagnu.nl	nbn	1.000	900	1.039	1.166	1.011	Hartslagnu.nl
Mate waarin hulpverlening bij tijdelijk huisverbod wordt aangeboden (%)*	100%	100%	100%	100%	100%	100%	Avedan Maatschappelijk werk
Mate van acceptatie hulpverlening bij tijdelijk huisverbod (%)	100%	100%	100%	100%	100%	100%	Avedan Maatschappelijk werk
Aantal basisscholen met voorlichting over middelengebruik	21	18	17	8	-	-	Tactus Verslavingszorg

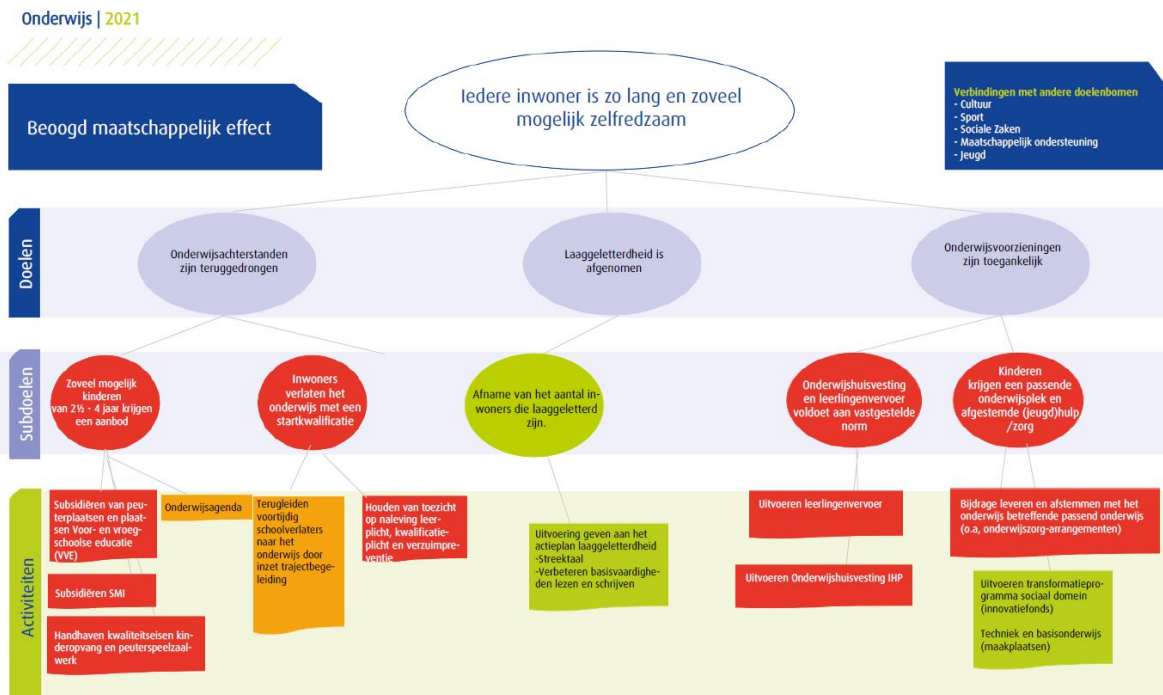
* Tot en met juni 2020 gaat het om 3 thv's in de gemeente Twenterand

Financieel overzicht

Doelenboom Onderwijs

Doelenboom

Inhoudelijk perspectief

De samenleving verandert snel en “een leven lang leren” is aan de orde. We willen als gemeente dat onze inwoners in staat worden gesteld om zelfredzaam te zijn en deel te nemen aan de samenleving. De opgave hierin is dat onze inwoners aanwezige ontwikkelingskansen gebruiken voor een zo goed mogelijke positie op de arbeidsmarkt. Hiervoor moeten we de komende jaren blijven investeren in het verder naar beneden brengen van laaggeletterdheid. De doorgaande lijn van voorschoolse voorzieningen naar schoolse voorzieningen wordt verbeterd ten behoeve van goed en toegankelijk onderwijs. Meer peuters komen in aanmerking voor voorschoolse educatie door een ruimere doelgroep definitie. Ook is een nieuwe regeling voor sociaal-medische indicaties in gereed.

Beoogd maatschappelijk effect

Iedere inwoner is zo lang en zoveel mogelijk zelfredzaam.

Doel: Onderwijsachterstanden zijn teruggedrongen

Het doel van onderwijsachterstandenbeleid is in een vroegtijdig stadium achterstanden en problemen bij kinderen signaleren. Zo kan tijdig de juiste ondersteuning geboden worden en hebben kinderen op vervolgonderwijs een betere start. Tevens hopen we met deze preventieve inzet in de toekomst minder vaak jeugdhulpvoorzieningen in te zetten.

Doel: Laaggeletterdheid is afgenomen

Laaggeletterden zijn niet in staat gedrukte of geschreven informatie te gebruiken en kunnen hierdoor minder goed functioneren in de samenleving, thuis en op het werk. Onze doelstelling is om te komen tot een vermindering van de laaggeletterdheid in Twenterand met als resultaat een grotere kans op geluk, gezondheid en groei van onze inwoners.

Doel: Onderwijsvoorzieningen zijn toegankelijk

De voorzieningen voor onderwijsinvesting en leerlingenvervoer voldoen aan de normen die in de lokale verordeningen zijn vastgelegd. Tevens zorgt de gemeente dat er in specifieke gevallen extra

ondersteuning beschikbaar is voor kinderen in aanvulling op een passende onderwijsplek, zoals het passend onderwijs beoogt.

Subdoel: Zoveel mogelijk kinderen van 2½ - 4 jaar krijgen een aanbod

De gemeente is verantwoordelijk voor het aanbieden van voldoende VVE-plaatsen voor kinderen die tot de doelgroep behoren. Door aanpassing van de doelgroep definitie bereiken we meer kinderen van 2½ tot 4 jaar voor een VVE-plaats.

Activiteiten

- **Handhaven kwaliteitseisen kinderopvang en peuterspeelzaalwerk**
- **Subsidiëren van peuterplaatsen en plaatsen voor- en vroegschoolse Educatie (VVE)**
Op 3 september 2019 heeft het college de nieuwe doelgroep definitie vastgesteld. De gemeente Twenterand wil ieder kind zoveel mogelijk kansen geven, zodat zij een passende en succesvolle schoolloopbaan doorlopen. Daarom is het belangrijk dat kinderen een goede start maken in het basisonderwijs. De doelgroep definitie is mede tot stand gekomen met input van externe partners.
- **Onderwijsagenda**
In de integrale beleidsnota sociaal domein 2019-2022 is het vormgeven van de doorgaande lijn met aandacht voor preventie en ontwikkeling en bestrijding (taal)achterstanden een van de prioriteiten. Om deze vorm te geven is een lokale onderwijsagenda opgesteld. Hierin staan de opgaven beschrijven waar we de komende periode mee aan de slag gaan, zoals doorgaande lijn, laaggeletterdheid en onderwijsachterstandenbeleid.
Anno augustus 2020 hebben we de wettelijke urenuitbreiding van 16 uur VVE per week geïmplementeerd. Met de wettelijke urenuitbreiding is ook het gemeentelijke kwaliteitskader (als onderdeel van de subsidieregeling) aangescherpt. Dit volgen wij uiteraard in 2021.
In de vier grote gemeentekernen is een brede school gerealiseerd. Met de harmonisatie van de peuterspeelzalen en kinderopvangorganisaties is een kwaliteitsslag ingezet welke de komende jaren verder vorm krijgt. De doorgaande lijn van voorschoolse voorziening naar schoolse voorziening wordt verbeterd. Aansluiting bij de lokale zorgstructuur is een pre.
- **Subsidiëren SMI**
De nieuwe verordening Sociaal Medische Indicatie (SMI) Twenterand 2020 biedt aan ouders/verzorgers een financiële tegemoetkoming die om sociaal-medische redenen kinderopvang nodig hebben. Deze redenen kunnen gelegen zijn bij het kind, dan wel bij de ouders. De SMI- regeling is een vangnetregeling. Kinderopvangtoeslag, reguliere kinderopvang en VE (deze twee laatste beide gesubsidieerd door de gemeente) zijn voorliggende voorzieningen. In de regeling is een budgetplafond van €25.000,- per jaar opgenomen.

Subdoel: Inwoners verlaten het onderwijs met een startkwalificatie

Een startkwalificatie is een diploma HAVO, VWO, MBO niveau 2 of hoger. Jongeren van 16 tot 18 jaar vallen onder de kwalificatieplicht. Met een startkwalificatie hebben jongeren meer kans op een baan. Tevens is de link te leggen met onderwijs—arbeidsmarkt, waar we aan werken in het ontwikkelprogramma Economie-Werk.

Activiteiten

- **Houden van toezicht op naleving leerplicht, kwalificatieplicht en verzuimpreventie**
- **Terugleiden voortijdig schoolverlaters naar het onderwijs door inzet trajectbegeleiding**

Subdoel: Afname van het aantal inwoners die laaggeletterd zijn

Activiteiten

- **Uitvoering geven aan het actieplan laaggeletterdheid**
Laaggeletterde inwoners kunnen taalcursussen volgen die worden aangeboden door het ROC van Twente of via het Taalpunt Twenterand. Er ligt een Actieplan Laaggeletterdheid voor 4 jaar (2018-2021) met tijdelijke financiering voor 2 jaar. In 2021 wordt bekeken hoe dit een vervolg krijgt.
- **Verbeteren basisvaardigheden lezen en schrijven**
In het coalitieakkoord 2018 – 2022 is het bestrijden van laaggeletterdheid en het bevorderen van de leesvaardigheid een belangrijk aandachtspunt. De rol van bibliotheek is bij dit specifieke thema belangrijk en zal ook worden doorgezet in 2021 binnen het actieplan laaggeletterdheid.

Subdoel: Onderwijshuisvesting en leerlingenvervoer voldoen aan vastgestelde norm

De schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor het buitenonderhoud, de aanpassingen en het binnen onderhoud. De normen voor onderwijshuisvesting zijn vastgelegd bij verordening, evenals de normen voor leerlingenvervoer.

Activiteiten

- **Uitvoeren leerlingenvervoer**
In 2015 hebben de 14 Twentse gemeenten de visie “Samen op weg, Twentse visie op vervoer onder gemeentelijke verantwoordelijkheid” opgesteld. Op basis van deze visie is het incidentele en structurele maatwerkvervoer in 2017 regionaal aanbesteed. Het gaat hierbij om de regiotaxi (incidenteel Wmo-vervoer), het leerlingenvervoer en het vervoer naar en van jeugdhulp- en dagbestedingslocaties voor jeugd en Wmo. Het vervoer loopt naar tevredenheid, maar de gemeentelijke begroting sluit niet aan bij de werkelijke organisatiekosten vervoer, de kosten om het systeem te laten draaien (zoals callcenter, enz.). Daar de contractuele verplichting structureel is en de doorontwikkeling vervoer bestuurlijk is besloten moet het goed opgenomen worden in de gemeentelijke begroting. Het bedrag van € 35.000,- is structureel verwerkt in deze begroting. In 2021 is tevens de aanpassing van de verordening Leerlingenvervoer aan de orde.
- **Uitvoeren Onderwijshuisvesting IHP**
Er zijn ontwikkelingen zijn rond onderwijshuisvesting op zowel landelijk (IHP-plicht, modelverordening) en lokaal gebied (wensen scholen nieuw- of verbouw en duurzaamheid). In 2021 gaan we bekijken wat dit concreet betekent voor onze regelgeving en werkwijze.

Subdoel: Kinderen krijgen een passende onderwijsplek en afgestemde (jeugd)hulp/zorg

Hoewel de verantwoordelijkheid voor passend onderwijs bij scholen en de samenwerkingsverbanden ligt, is de gemeente in specifieke gevallen vanuit de jeugdwet verplicht beleidsmatig af te stemmen én een bijdrage aan onderwijszorgarrangementen te leveren om zo alle leerlingen een passende ontwikkeling te kunnen bieden op school en daarbuiten.

Activiteiten

- **Bijdrage leveren en afstemmen met het onderwijs betreffende passend onderwijs (o.a. onderwijszorgarrangementen)**
- **Techniek en basisonderwijs (maakplaatsen)**
We bieden een programma waarmee kinderen, jongeren en ook volwassenen zich kunnen ontwikkelen tot 'verkenkende, ontdekkende en creatieve burgers' (maakplaatsen).

Dit programma wordt aangeboden in de vestigingen van de Stichting Openbare Bibliotheek Twenterand.

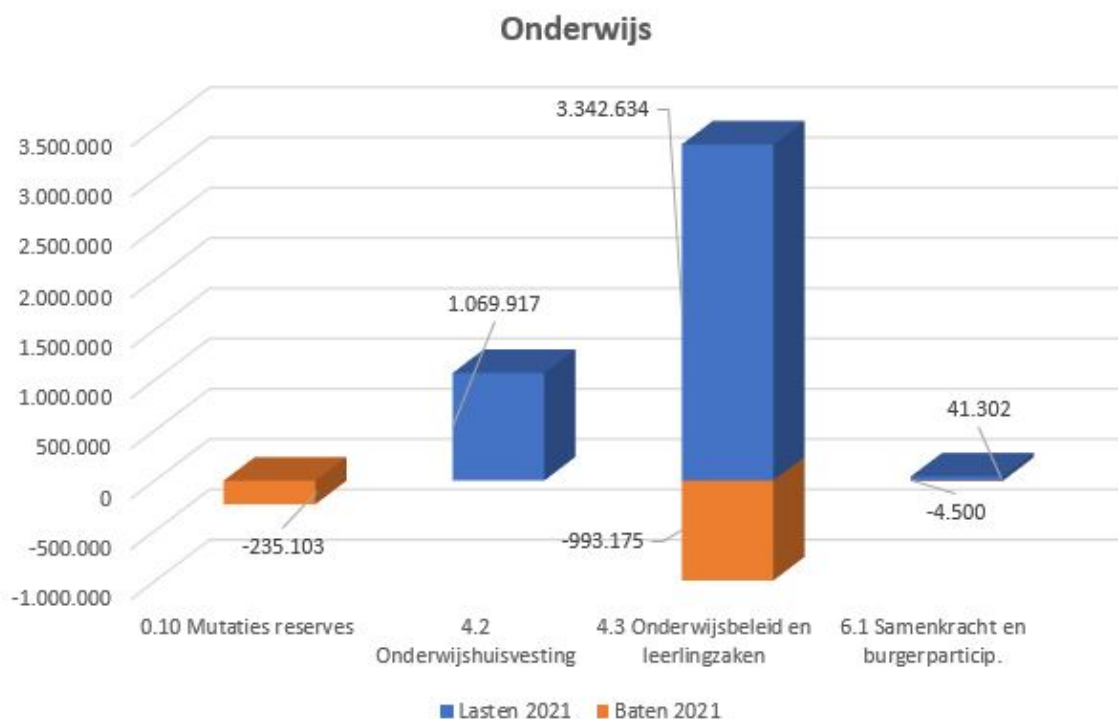
- **Techniek en voortgezet onderwijs**

Wij willen ook investeren in de technische vaardigheden van jongeren in het voortgezet onderwijs. We onderzoeken of het mogelijk is om een combinatiefunctionaris te koppelen aan het voortgezet onderwijs.

Metingen

Beleidsdoelen	Begroot 2021	2020	2019	2018	Bron
Laaggeletterdheid is afgenomen					
Aantal peuters dat wordt bereikt (zowel reguliere peuters als doelgroepeuters (VVE))	nrb	451	313	170	Opgave instellingen
Aantal cursisten die een taal cursus volgen bij het ROC	20	20	40	50	ROC
Aantal cursisten aangemeld via Taalpunt	30	30	90	37	Taalpunt
Nieuwe indicatoren		2021	2020	2019	
Aantal leerlingen leerlingenvervoer	310	290		282	

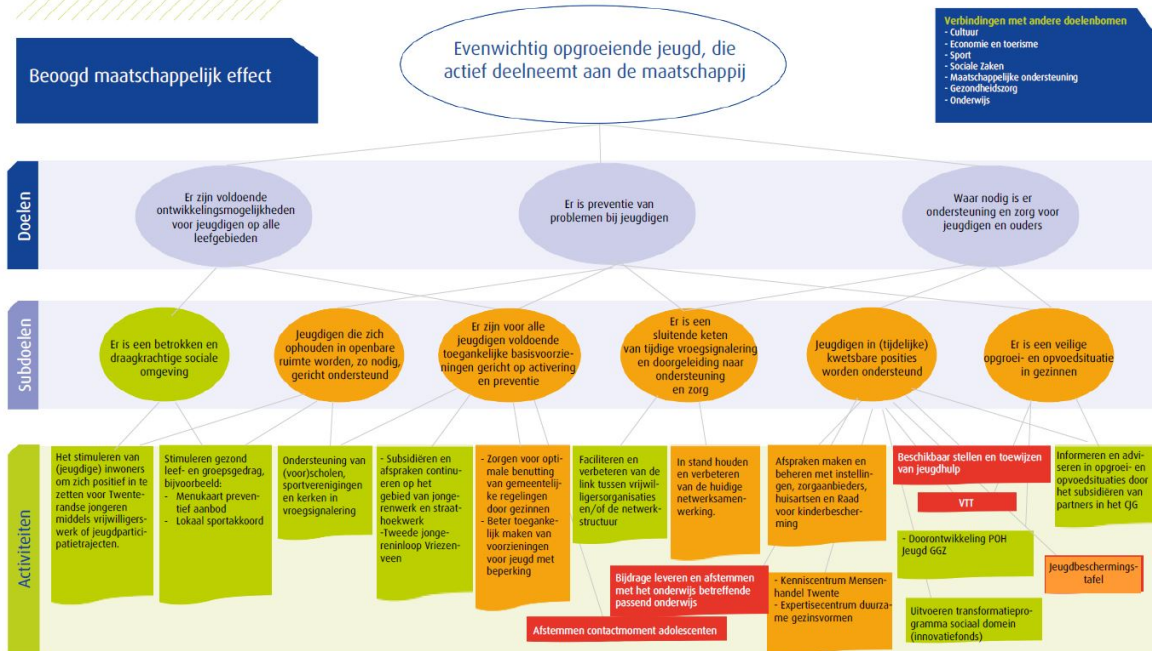
Financieel overzicht

Doelenboom Jeugd

Doelenboom

Jeugd | 2021

Inhoudelijk perspectief

Met de meeste jeugdigen en gezinnen in onze gemeente gaat het goed. De samenleving zal de komende jaren echter blijven veranderen en van invloed zijn op het welzijn van jeugdigen en gezinnen binnen onze gemeente. We blijven lokaal en regionaal het passend beantwoorden van hulpvragen van onze jeugd verbeteren. Een verbetering is dan een meer passend antwoord of eerder antwoord. Eerder omdat een vraag eerder op de juiste plaats terecht komt (in de toegang, bij een huisarts of in het kernteam) of eerder beantwoord wordt (het oplossen van de wachtlijstproblematiek bij Veilig Thuis Twente). Hierdoor kan de hulpvraag zo goed, licht en dicht bij huis worden opgelost. Dit voorkomt zwaardere problemen voor onze jeugd en daarmee ook duurdere hulp.

Voorliggend

Een deel van hen zal zichzelf kunnen redden, eventueel met hulp van de eigen omgeving of het voorliggend veld. Om zoveel mogelijk te zorgen dat jeugdigen zichzelf in hun eigen omgeving kunnen redden zet de gemeente in op een sterk (vrij toegankelijk) voorliggend veld. Jeugdigen kunnen hierbij laagdrempelig gebruik maken van de jeugdgezondheidszorg, school, sport, jongeren- en straathoekwerkers, de praktijkondersteuners bij de huisartsen. We onderzoeken steeds meer het effect van het voorliggend veld om te kunnen verbeteren en duidelijk te maken in welke mate investeringen zich terugverdienen. Hierop is de inzet van het gezinswerk onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat elke euro die de gemeente investeert in het gezinswerk, vijf keer zoveel oplevert voor de maatschappij en voor de gemeente drie keer zoveel. We willen de komende tijd dit onderzoek ook voor andere voorzieningen gaan inzetten.

Regionaal en geïndiceerde hulp

Een deel van kan echter ook extra ondersteuning nodig hebben. Om de kwetsbaarheid van jeugdigen en gezinnen tegen te gaan, wordt vanuit het Rijk middels (actie)programma's als 'Zorg voor de Jeugd', 'Geweld hoort nergens thuis' en 'Samen tegen mensenhandel' de komende jaren extra ingezet op jeugdigen en gezinnen in kwetsbare posities. Het liefst willen we alle jeugdigen een veilige en stabiele thuisomgeving bieden en jeugdigen zoveel mogelijk thuis of in een thuisomgeving laten opgroeien. Het kan gebeuren dat jeugdigen (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen, de inzet is dan om jeugdigen wel 'zo thuis mogelijk' te laten opgroeien in bijvoorbeeld een pleeggezin of gezinshuis.

Vanuit het landelijke programma 'Samen tegen mensenhandel' en het Interbestuurlijk Programma (IBP) moeten alle gemeenten in Nederland uiterlijk in 2022 beleid hebben ontwikkeld over hoe om te gaan met mensenhandel. Dit wordt in 2021 verder regionaal opgepakt. Enschede kent al het meldpunt Loverboyproblematiek/Mensenhandel. Dit meldpunt wordt regionaal verder uitgerold. Hiermee voldoen wij aan de minimale eisen vanuit het landelijke programma en zal de verdere aanpak tegen mensenhandel ondersteund worden

Vanuit de Regio wordt samengewerkt rondom de inkoop van geïndiceerde zorg Jeugd. Met de komst van het Twents model in 2019 werken we meer resultaatgericht en kunnen we meer maatwerk bieden voor de inwoner. Meer informatie m.b.t. het Twents model is opgenomen in de doelenboom Maatschappelijke ondersteuning. Om het regionale zorglandschap te verbeteren gaan we net als alle regio's in Nederland aan de slag met de norm voor opdrachtgeverschap (NvO). Dit is een regionale visie op de onderlinge samenwerking en de beschikbaarheid van verschillende vormen van hulp in het Twentse zorglandschap.

Beogd maatschappelijk effect

Evenwichtig opgroeiende jeugd, die actief deelneemt aan de maatschappij.

Doel: Er zijn voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor de jeugd op alle leefgebieden

De meeste jeugdigen groeien probleemloos op, ouders zijn hiervoor als eerste verantwoordelijk. Daarnaast zijn er voldoende voorzieningen op het gebied van sport, welzijn, cultuur, educatie, gezondheid en vrije tijd waarin de Twenterandse jeugd zich kan ontwikkelen.

Doel: Er is preventie van problemen bij jeugd

De gemeente wil voorkomen dat lichte opvoed- of opgroevragen uitgroeien tot zorgvragen.

Doel: Waar nodig is er ondersteuning en zorg voor jeugdigen en ouders

Voor ouders en jeugdigen waarvoor het niet vanzelfsprekend is dat alles vanzelf goed verloopt, is aanvullende ondersteuning of zorg nodig om ook voor hen de kans om evenwichtig op te groeien mogelijk te maken of te vergroten. We streven naar effectieve en efficiënte ondersteuning en zorg waarmee we de eigen kracht van ouders en jeugdigen versterken met als doel dat ze zo snel mogelijk en zo goed mogelijk hun eigen leven (weer) vorm kunnen geven. De gemeente heeft op grond van de Jeugdwet een jeugdhulpplicht, die waarborgt dat jeugdigen de hulp ontvangen die zij nodig hebben. Met deze verantwoordelijkheden heeft de gemeente meer instrumenten in handen om hierop te sturen.

Subdoel: Er is een betrokken en draagkrachtige sociale omgeving

Door de betrokkenheid van de sociale omgeving bij hun buurt en hun jeugd te vergroten, kunnen deze positieve krachten in de sociale omgeving ingezet en uitgebouwd worden voor een positief leefklimaat.

Activiteiten

- Het stimuleren van (jeugdige) inwoners om zich positief in te zetten voor Twenterandse jongeren middels vrijwilligerswerk of jeugdparticipatietrajecten.
- Stimuleren gezond leef- en groepsgedrag.
We ontwikkelen menukaarten met voorlichtingsmogelijkheden waar scholen en maatschappelijke organisaties uit kunnen kiezen. We onderzoeken hoe gezond leef- en groepsgedrag te stimuleren via het lokaal sport- en preventieakkoord.

Subdoel: Jeugdigen die zich ophouden in openbare ruimte worden, zo nodig, gericht ondersteund

De gemeente kent jeugdgroepen met soms problematisch en grensoverschrijdend gedrag als het vernielen van objecten in openbare ruimte. Naast handhaving, repressie, zorg en de inzet van jongerenwerk, is er meer aandacht voor stimulering en activering van positief groepsgedrag.

Activiteiten

- **Stimuleren gezond leef- en groepsgedrag.**
We ontwikkelen menukaarten met voorlichtingsmogelijkheden waar scholen en maatschappelijke organisaties uit kunnen kiezen. We onderzoeken hoe gezond leef- en groepsgedrag te stimuleren via het lokaal sport- en preventieakkoord.

Subdoel: Er zijn voor alle jeugdigen voldoende toegankelijke basisvoorzieningen gericht op activering en preventie

De gemeente draagt zorg voor voldoende toegankelijke basisvoorzieningen op het gebied van welzijn, sport en cultuur. De voorzieningen dragen eraan bij dat jeugdigen zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen, op een zinvolle en leuke manier hun vrije tijd kunnen besteden en prettig en veilig kunnen wonen in Twenterand.

Activiteiten

- **Afstemmen contactmoment adolescenten**
- **Beter toegankelijk maken van voorzieningen voor jeugd met beperking**
- **Ondersteuning van (voor)scholen, sportverenigingen en kerken in vroegsignalering**
- **Subsidiëren en afspraken continueren op het gebied van jongerenwerk en straathoekwerk**
Herpositionering jongerenwerk
De herpositionering van het jongerenwerk is geslaagd, het jongerenwerk is weer in positie. Inclusio Uitvoering Oost (voorheen Radar), Stichting Jongerenwerk Den Ham, Stichting Reflection en Stichting ZorgSaam Twenterand voeren het jongerenwerk in de gemeente Twenterand uit. Het afgelopen jaar hebben deze vier organisaties gewerkt aan het verbeteren van de samenwerking. Dit is gebeurd onder begeleiding van twee onafhankelijke procesbegeleiders van adviesbureau HHM. De Raad is per raadsinformatie hierover geïnformeerd.
- **Tweede jongereninloop Vriezenveen**
Om zoveel mogelijk te voorkomen dat jeugdigen extra ondersteuning nodig hebben, zet de gemeente in op een sterk (vrij toegankelijk) voorliggend veld. Het (outreaching) jongerenwerk maakt hier een belangrijk onderdeel vanuit. Aanvullend hierop investeert de gemeente in jongereninlopen. Jongereninlopen vormen een belangrijke vindplek voor kwetsbare jongeren en kunnen voorkomen dat jongeren op straat hangen en overlast veroorzaken. De gemeente faciliteert deze jongereninlopen. Gezien de huidige situatie en het proces rondom de herpositionering van het jongerenwerk is het jongerenwerk vooralsnog gediend bij twee jongereninlopen in de kern Vriezenveen.
- **Zorgen voor optimale benutting van gemeentelijke regelingen door gezinnen**
De jongerenwerkers worden ambassadeurs van regelingen om jongeren en hun ouders te informeren zodat gezinnen deze regelingen optimaler kunnen benutten.

Subdoel: Er is een sluitende keten van tijdige vroegsignalering en doorgeleiding naar ondersteuning en zorg

Inzet op preventie, vroegtijdig signaleren en waar nodig doorgeleiden naar vormen van ondersteuning en zorg, zijn van groot belang om erger te voorkomen. Met de aanpak Ketenregie is er één samenhangende en sluitende keten voor het signaleren, oppakken en aanpakken van vragen en problemen. Ook vrijwilligersorganisaties worden hierbij betrokken, omdat het van belang is dat ook in de vrije tijd risicosignalen kunnen worden opgemerkt en doorgeleid.

Activiteiten

- **Faciliteren en verbeteren van de link tussen vrijwilligersorganisaties en/of de netwerkstructuur**
- **In stand houden en verbeteren van de huidige netwerksamenwerking.**
We verbeteren de huidige netwerkstructuur door de vervolgacties van de kernteams-evaluatie door te voeren. Dit betekent o.a. dat we meer aandacht hebben voor het gebruik van het voorliggend veld na geïndiceerde hulp (afschalen en nazorg). Ook werken we meer datagedreven wat ons moet helpen het voorliggend veld nog beter te laten aansluiten op aanwezige hulpvragen.

Subdoel: Jeugd in (tijdelijk) kwetsbare posities wordt ondersteund

Een deel van de jeugdigen kent problemen of loopt tijdens het opgroeien (tijdelijk) tegen problemen aan. Ondersteuning op maat van deze kwetsbare jeugdigen is dan nodig.

Activiteiten

- **Expertisecentrum Duurzame Gezinsvormen**
Om voldoende pleeggezinnen en gezinshuizen in onze regio te hebben en de kans van slagen van een plaatsing in een pleeggezin of gezinshuis te vergroten, wordt regionaal een expertisecentrum duurzame gezinsvormen opgericht. Het expertisecentrum is een netwerksamenwerking en geen nieuw instituut. Belangrijke opgaven waar het expertisecentrum zich mee bezig gaat houden zijn: gezamenlijke effectieve werving voor de noodzakelijke extra pleeggezinnen en gezinshuizen in de hele regio, informatie- en adviespunt, scholing, deskundigheidsbevordering, aanmelding en optimale matching ook ter voorkoming van breakdowns en financiële vragen en declaratie van bijzondere kosten voor kinderen die geplaatst zijn in een duurzame gezinsvorm.
- **Afspraken maken en beheren met instellingen, zorgaanbieders, huisartsen en Raad voor kindbescherming**
Bij bijna iedere huisarts kan een praktijkondersteuner jeugdigen helpen met lichte psychische hulpvragen. Dit zorgt ervoor dat inwoners en professionals eerder en laagdrempelig zelf passende antwoorden kunnen vinden in het voorliggend veld zonder dat er zwaardere hulp nodig is.
- **Beschikbaar stellen en toewijzen van jeugdhulp**
Versterken deskundigheid toegang
We zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdwet. Het is van belang zorgvuldig belangrijke kernbesluiten en ingewikkelde hulpvragen met een deskundige zoals een orthopedagoog c.q. zgn. gedragswetenschapper af stemmen. Hier kan bijvoorbeeld om een uithuisplaatsing gaan. Dit is in lijn met de SKJ-richtlijnen die van toepassing zijn op het sociaal domein. Een gedragswetenschapper begrijpt achterliggende problematiek beter, alsmede gevolgen en opgroei-problematiek. Door nu niet te beschikken over voldoende deskundigheid kunnen we deze analyses niet goed genoeg uitvoeren en komt de kwaliteit van de indicatiestelling in het geding bij complexe casuïstiek en crisissituaties. De structurele jaarlijkse kosten bedragen €26.000,-.
Ontwikkeling aanbieders
Binnen Twente hebben we een klein aantal jeugdhulpaanbieders gecontracteerd welke hoog specialistische zorg bieden en van belang zijn voor onze Twentse kinderen die jeugdhulp nodig hebben. Gebleken is dat door een aantal factoren, onder andere het wisselende verloop in het aantal plaatsingen en de beperkte mogelijkheden voor ambulantisering van deze zorg hernieuwde afspraken nodig waren op Twents niveau. Dit leidde tot een aanpassing van het contract en een verscherpte monitoring door OZJT/Samen14 op deze zorg. Doel hiervan is de zorgcontinuïteit voor deze specifieke en kwetsbare doelgroep te blijven waarborgen. De extra structurele kosten zijn ingeschat op €50.000,- vanaf 2020. Voor de goede orde merken wij op dat de financiële ontwikkelingen sociaal domein (Wmo en jeugdhulp) integraal zijn beschreven bij de doelenboom maatschappelijke ondersteuning.

- **Doorontwikkeling POH Jeugd GGZ**

Bij bijna alle huisartsen kunnen praktijkondersteuners jeugdigen met lichte problematiek helpen, ter plekke, in het voorliggend veld of via geïndiceerde hulp. Daarnaast verbinden we de praktijkondersteuners beter met het voorliggend en de gemeente.

- **Kenniscentrum Mensenhandel Twente**

Vanuit het landelijke programma 'Samen tegen mensenhandel' moeten alle gemeenten in Nederland uiterlijk in 2022 beleid hebben ontwikkeld over hoe om te gaan met mensenhandel. De gemeente Enschede kent al het meldpunt Loverboyproblematiek/Mensenhandel dat met een bredere focus prima past in deze aanpak. Deze wordt nu onder de naam Kenniscentrum Mensenhandel Twente regionaal uitgerold, waarmee wij als gemeente een start van een aanpak tegen mensenhandel realiseren.

- **Regionale ontwikkelingen**

We sluiten aan bij regionale ontwikkelingen rondom jeugdhulp. Er is een Twentse aanpak Transformatie Jeugd, gevoed door Rijksgelden. Aan ontwikkeltafels werken gemeenten en partners gezamenlijk aan preventie en de doorontwikkeling van jeugdhulp. Meer specifiek werken we aan de aansluiting van onderwijs en zorg, en een duurzaam en veilig opvoedklimaat voor Twentse kinderen. Ondertussen werken we door aan de ontwikkeling van het Twentse inkoopmodel. Hierbij blijven we aandacht houden voor oneigenlijk gebruik/zorgfraude. Om het regionale zorglandschap te verbeteren gaan we net als alle regio's in Nederland aan de slag met de norm voor opdrachtgeverschap (NvO). Dit is een regionale visie op onderlinge samenwerking en de beschikbaarheid van verschillende vormen van hulp. In de context van een komende wijziging van de jeugdwet, wordt bovendien al gekeken naar een (komende) verplichte regiovisie en ons Zorglandschap Twente 2030. Dit betekent meer strategisch kijken naar vraag en aanbod rond zorg in Twente. In de periodieke Nieuwsbrieven Stand van zaken Sociaal Domein vindt u hierover meer informatie.

- **VTT**

Veilig Thuis Twente als duurzame organisatie

Veilig Thuis Twente (VTT) is het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling in Twente. In Twente is in 2019 het aantal meldingen opgelopen als gevolg van de verbeterde Wet Meldcode en Radarfunctie Veilig Thuis. Hierdoor is een wachtlijst ontstaan voor deze wettelijke taak. Om de Twentse wachtlijsten op te lossen en te voorkomen dat er nieuwe wachtlijsten ontstaan is besloten om de incidentele middelen van de centrumgemeente Vrouwenopvang hiervoor in te zetten. Voorwaarde hiervoor was een onafhankelijk onderzoek bij Veilig Thuis Twente gericht op het oplossen van knelpunten om te komen tot duurzame structurele oplossingen voor de toekomst waarmee wachtlijsten bij VTT kunnen worden voorkomen. Uit het onderzoek is gebleken dat o.a. 6 FTE bij VTT extra structureel nodig. Regionaal is bestuurlijk overeenstemming bereikt over deze uitkomsten. Voor Twenterand houdt dit een verhoogde gemeentelijke bijdrage in van € 31.400,- vanaf 2021 (zie Uitgangspuntennotitie).

- **Jeugdbeschermingstafels**

Jeugdbeschermingstafels

Als de veiligheid van een kind of van de samenleving in het geding is, kan de kinderrechter verplichte maatregelen (gedwongen kader) voor jongeren of ouders opleggen. Deze maatregelen zijn jeugdbescherming of jeugdreclassering. Het gaat dan bij jeugdbescherming bijvoorbeeld om het onder toezicht stellen van ouders in de opvoeding of het uit de ouderlijke macht zetten. Het is van belang dat wanneer er zorgen zijn over de veiligheid van een kind, het gezin betrokken is bij de totstandkoming van de beslissingen die genomen worden. Op dit moment worden ouders te weinig betrokken. Ook is de afstemming binnen de keten niet altijd goed. Alle 14 gemeenten hebben nu ieder apart (werk)afspraken met Veilig Thuis Twente, de Raad voor de Kinderbescherming en de 3 gecertificeerde instellingen (GI's) over de toegang tot dit gedwongen kader. De manier van toeleiden naar het gedwongen kader zou eenduidig moeten zijn binnen de regio. Een regionale werkwijze voor jeugdbeschermingstafel(s) is hier een oplossing voor. Voor Twenterand houdt dit een verhoogde gemeentelijke bijdrage van €12.326,- in voor het jaar 2021. Hierna zal de werking van de jeugdbeschermingstafel geëvalueerd worden.

- Bijdrage leveren en afstemmen met het onderwijs betreffende passend onderwijs (o.a. onderwijszorgarrangementen)

Subdoel: Er is een veilige opgroei- en opvoedsituatie in gezinnen

Ouders voeden hun kinderen op en zijn als eerste verantwoordelijk voor de wijze waarop de kinderen opgroeien. Niet alle ouders zijn in staat dit zonder advies en/of (tijdelijke) ondersteuning te doen, deze is voor ouders aanwezig.

Activiteiten

- Informeren en adviseren in opgroei- en opvoedsituaties door het subsidiëren van partners in het CJG
We zetten onder de vlag van 'kansrijke start' in op een betere samenwerking tussen het centrum voor jeugd en gezin, verloskundigen, jeugdgezondheidszorg en de gemeentelijke signalerende netwerkoeverleggen. Zo moeten signalen over zorgelijke situaties sneller op de juiste plek terecht komen en kan er zo vroeg mogelijk hulp geboden worden.
- Subsidiëren/faciliteren licht preventief aanbod, zoals cursussen aan ouders

Metingen en verplichte indicatoren

Jongeren t/m 18 jaar met jeugdhulp
Jongeren t/m 18 jaar met jeugdbescherming
Jongeren met jeugdreclassering
Jongeren met een delict voor de rechter
Jeugdwerkloosheid

Beleidsindicatoren	Begroot 2021	Begroot 2020	2019	2018	2017	2016	Bron
Voor alle jeugdigen zijn er voldoende en toegankelijke voorzieningen							
Aantal activiteiten dat door jongeren zelf wordt georganiseerd bij St. Zorgzaam Twenterand (SZST)	60	70	56	70	99*	140*	Stichting ZorgSaam Twenterand (SZT)
Waar nodig is er ondersteuning en zorg voor jeugdigen en ouders							
Aantal bezoekers CJG Loket	80	80	64	82	108	63	SZT
Aantal Bezoekers website Loes.nl	300.000	300.000	337.134	296.265	333.714	322.316**	SZT/GGD
Aantal uitgevoerde trajecten BOR	5	5	5	4	8	7***	Humanitas
Aantal uitgevoerde trajecten Homestart	5	5	2	1	4	1***	Humanitas
Er is een sluitende keten van tijdige vroeg signalering en doorgeleiding naar ondersteuning en zorg							
Aantal jongeren gemeld in het zorgnetwerk door SZT	60	50	46	57	117	104****	SZT
Kwetsbare jeugd incl. jeugdgroepen wordt/ worden ondersteund							
Aantal individuele coaching plannen door SZT	20	15	20	13	18	31	SZT
Aantal jeugdige/jongvolwassen vrijwilligers dat betrokken is bij het jongerenwerk van SZT	175	175	108	188	215	197	SZT
Een overzicht van vrij toegankelijke voorzieningen per kern.	1	1	1	gereed	-		
Totaal aantal jeugdhulpvoorzieningen*	1300	1123	717	951	874	822	Interne systemen
totaal aantal jeugdigen uniek	700	739	-	-	-	-	Interne systemen
Er is een expertisecentrum duurzame gezinsvormen gerealiseerd	Ja	Nee					
er is een regionaal meldpunt loverboyproblematiek / mensenhandel Twente gerealiseerd	Ja	Nee					
De vier jeugdwelzijnorganisaties zijn betrokken bij herpositionering jongerenwerk hebben gezamenlijke werkafspraken gemaakt	Ja	Ja					

* In samenwerking met professionals.

** Bezoekers worden niet meer per gemeente geregistreerd, voor 2013 werd dit nog wel gedaan.

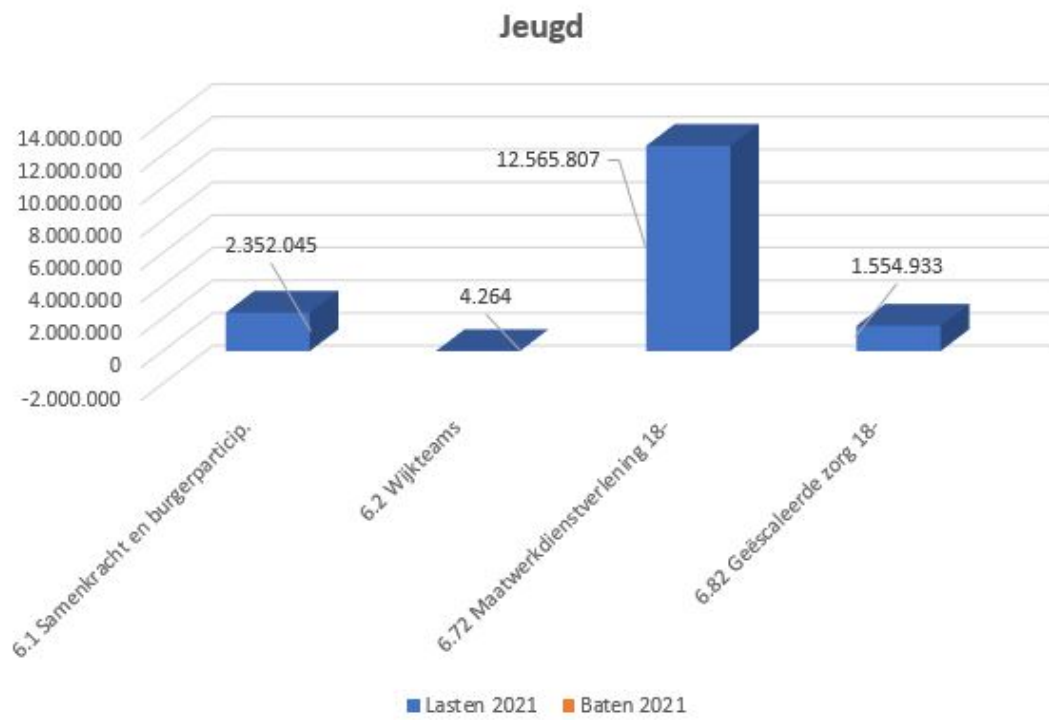
*** Zowel koppelingen als consulten

**** 2016 laat een explosieve groei zien, dit heeft enerzijds te maken met de manier van registreren, anderzijds is er een toename van jongeren (tot 23 jaar) én van ouders, die steeds meer bekend zijn met de functie van het jongerenwerk in de preventieve sfeer, en contact zoeken met en een beroep doen op jongerenwerkers bij (beginnende) problemen.

* het betreft het aantal indicaties per jaar voor zorg en natura en persoonsgebondenbudget tesamen

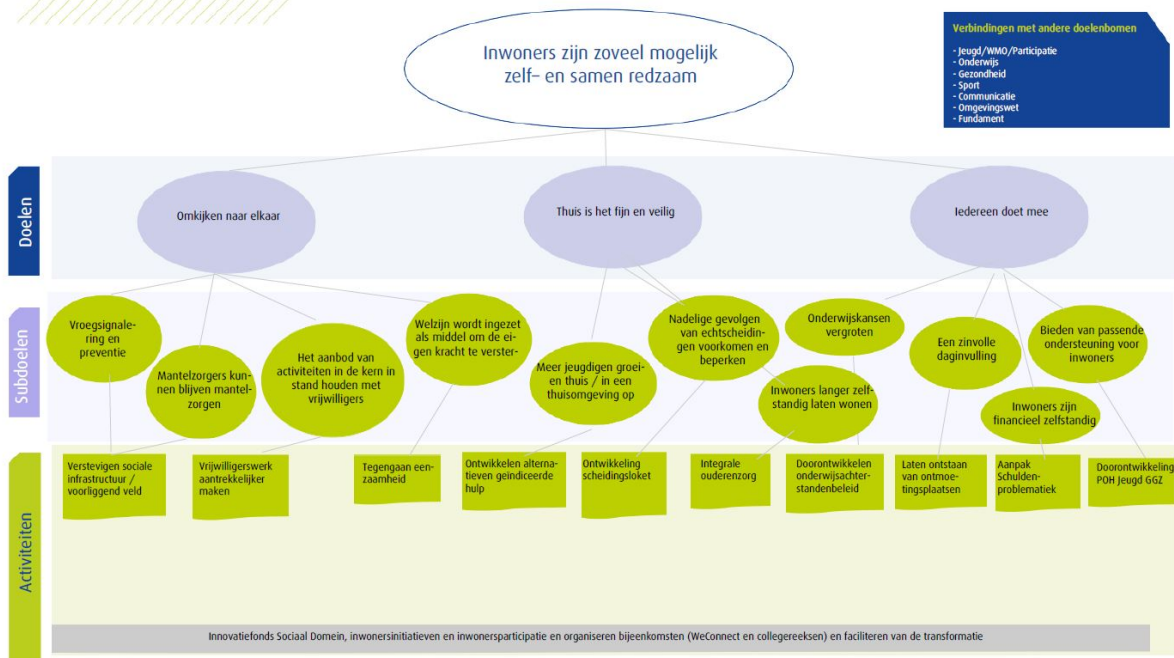
Financieel overzicht

Doelenboom ontwikkelprogramma Transformatie Sociaal Domein

Doelenboom

Doelenboom Ontwikkelprogramma Transformatie Sociaal Domein 2021

Inhoudelijk perspectief

Het doel van het ontwikkelprogramma transformatie is om samen met onze inwoners en samenwerkingspartners te komen tot nieuwe oplossingen, nieuwe vormen van samenwerking en ondersteuningsvormen, met als doel het nog beter, efficiënter en doelmatiger ondersteunen van inwoners die dit nodig hebben. Dit doen we op basis van een visie in combinatie met ervaringen uit de praktijk. We willen het transformatieproces gezamenlijk met alle betrokkenen afleggen. We gaan er vanuit dat we onderweg vernieuwingen en innovatiemogelijkheden tegenkomen. Binnen de transformatie is ook juist ruimte om te experimenteren. In de doelenboom transformatie staan net als in de andere doelenbomen onze inwoners centraal.

Een inhoudelijke toelichting op de activiteiten is opgenomen in de Integrale beleidsnota en indien van toepassing op komend jaar, bij de reguliere doelenbomen van het sociaal domein.

Beoogd Maatschappelijk effect

Onze inwoners zijn zelf- en samenredzaam. Zij maken gebruik van de voorzieningen binnen de gemeente, licht waar mogelijk, zwaar waar nodig.

Doel: Omkijken naar elkaar

Voor onze inwoners willen we een betrokken sociale omgeving en sterke netwerkstructuur. Een omgeving en structuur waarin iedereen gezien wordt. Waar inwoners bereid zijn om anderen die dat nodig hebben (tijdelijk) te helpen, zowel informeel als professioneel. Een sterke sociale omgeving en netwerkstructuur werken preventief voor alle inwoners en dragen bij aan vroegsignalering.

Doel: Thuis is het fijn en veilig

Over het algemeen willen mensen het liefst zo lang mogelijk thuis blijven wonen, in de vertrouwde eigen woon- en leefomgeving. Dit geldt niet alleen voor ouderen, maar ook voor jeugdigen, chronisch zieken of mensen met een beperking. Dit betekent wel dat er soms ondersteuning nodig is om fijn en veilig thuis te kunnen blijven wonen. Voor mensen die het nodig hebben organiseren we dichtbij zorg en ondersteuning. In het uiterste geval wordt gekeken naar een andere geschikte woonplek, maar altijd 'zo thuis mogelijk.'

Doel: Iedereen doet mee

In Twenterand willen we dat iedereen mee kan doen in de samenleving. De meeste inwoners hebben een sociaal netwerk en zorgen voor hun eigen levensonderhoud. Maar niet voor iedereen is werken en/of meedoen aan de samenleving vanzelfsprekend. Dit omdat ze te maken hebben met belemmeringen als gevolg van een fysieke of verstandelijke beperking, psychische problematiek of schulden. Of omdat ze als nieuwkomer pas in Nederland zijn en zich de taal en gebruiken nog eigen moeten maken. Mocht dit niet op eigen kracht kunnen dan werken we eraan om de belemmeringen voor onze inwoners weg te nemen. Meedoen in de samenleving is immers voor iedereen belangrijk. Het betekent toegang tot middelen en ondersteuning om jezelf te kunnen redden, een sociaal leven en ruimte voor ontspanning hebben en er zijn voor je naasten.

Subdoelen

Subdoel: Vroegsignalering en preventie

Subdoel: Mantelzorgers kunnen blijven mantelzorgen

Subdoel: Het aanbod van activiteiten in de kernen in stand houden met vrijwilligers

Activiteiten

- Vrijwilligerswerk aantrekkelijker maken

Subdoel: Welzijn wordt ingezet als middel om de eigen kracht te versterken

Activiteiten

- **Verstevigen sociale infrastructuur/voorliggend veld**
Ten behoeve van de effectiviteit/versterking van het voorliggend veld is voor 2021 €75.000,- gereserveerd. Dit is vooral bedoeld om de toegenomen vraag - door verschuiving van 2e lijns zorg naar het voorveld - op te vangen, hetgeen een bewust effect is van ons beleid. Deze middelen worden gedekt uit de reserve Sociaal Domein.

Subdoel: Meer jeugdigen groeien thuis/ in een thuisomgeving op

Subdoel: Nadelige gevolgen van echtscheidingen voorkomen en beperken

Activiteiten

- **Ontwikkeling Scheidingsloket**
De pilot Scheidingspunt draait momenteel volop. Stellen of personen die gaan scheiden weten het loket te vinden. De pilot heeft in totaal een looptijd van anderhalf jaar tot medio 2021. De pilot zal in de eerste helft van 2021 worden geëvalueerd

Subdoel: Inwoners langer zelfstandig laten wonen

Subdoel: Een zinvolle daginvulling

Subdoel: Bieden van passende ondersteuning voor inwoners

Activiteiten

- Ontwikkelen alternatieven geïndiceerde hulp

Subdoel: Inwoners zijn financieel zelfstandig

Activiteiten

- Aanpak schuldenproblematiek

Subdoel: Onderwijskansen vergroten

Activiteiten

- Onderwijskansen vergroten

Subdoel: Faciliteren van de transformatie

Activiteiten

- Inwonersinitiatieven en-inwonersparticipatie
- Organiseren bijeenkomsten (WeConnect en Collegereeksen)

Sociaal Domein - Wat mag het kosten

Overzicht baten en lasten

	2021	2022	2023	2024
Lasten per doelenboom				
Sociale zaken	20.310.670	20.161.199	19.951.437	19.706.650
Maatschappelijke ondersteuning	12.288.222	12.449.064	12.559.559	12.638.163
Gezondheidszorg	1.920.421	1.957.200	1.990.125	2.031.971
Onderwijs	4.453.853	5.814.883	4.547.467	4.559.786
Jeugd	16.477.048	16.404.291	16.953.111	17.403.578
Totaal programma lasten	55.450.214	56.786.636	56.001.699	56.340.148
Baten per doelenboom				
Sociale zaken	-13.905.855	-13.668.335	-13.476.156	-13.163.713
Maatschappelijke ondersteuning	-3.197.883	-3.720.532	-3.720.532	-3.720.532
Gezondheidszorg	0	0	0	0
Onderwijs	-997.675	-1.044.443	-1.044.443	-1.044.443
Jeugd	-626	-626	-626	-626
Totaal programma baten	-18.102.039	-18.433.936	-18.241.757	-17.929.314
Totaal saldo van baten en lasten	37.348.175	38.352.700	37.759.942	38.410.834
Mutaties reserves	-558.610	-1.507.626	-249.503	-235.103
Geraamd resultaat	36.789.565	36.845.074	37.510.439	38.175.731